



Profesionālā izglītība Latvijā

Īss apraksts





Profesionālā izglītība Latvijā

Īss apraksts

Lūdzu, citējot norādiet šo publikāciju kā:

Cedefop (2015). *Profesionālā izglītība Latvijā: Īss apraksts*. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Cedefop information series.

Plaša apjoma papildu informācija par Eiropas Savienību ir pieejama internetā. Piekļuve tai iespējama, izmantojot Eiropas serveri (<http://europa.eu>).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2015

ISBN 978-92-896-1846-5
doi: 10.2801/1807

© Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop), 2015
Visas tiesības saglabātas.

Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Cedefop)
ir Eiropas Savienības uzzīņu centrs attiecībā uz arodizglītību
un arodmācībām. Mēs sniedzam informāciju
un analizējam arodizglītības un arodmācību sistēmas,
politiku, zinātnisko izpēti un praktisko darbību.
Cedefop ir dibināts 1975. gadā saskaņā ar
Padomes Regulu (EEK) Nr. 337/75.

Europe 123, 570 01 Thessaloniki (Pylea), GRIEĶIJA
Pasta adrese: PO Box 22427, 551 02 Thessaloniki, GRIEĶIJA
Tālrunis: +30 2310490111, Fakss +30 2310490020
E-pasta adrese: info@cedefop.europa.eu
www.cedefop.europa.eu

Joachim James Calleja, *direktors*
Barbara Dorn, *valdes priekšsēdētāja*

Priekšvārds

Viena no 2015. gada Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības (ES) Padomē prioritātēm ir konkurētspējas veicināšana, lai radītu darba vietas un ekonomisko izaugsmi ES. Tāpēc jāveicina uzņēmējdarbību rosinošs domāšanas veids un ražošanas un pakalpojumu nozaru spēja attīstīties. Profesionālās izglītības (PI) politika ir daļa no šī procesa. PI sniedz cilvēkiem tās prasmes un kompetences, kas viņiem nepieciešamas, lai sekmīgi darbotos darba tirgū. Tāpat arī PI sniedz uzņēmumiem to konkurētspējai nepieciešamo prasmju bāzi. Tādējādi IP ieņēmusi centrālo lomu Eiropas kopējos centienos pārvarēt ekonomiskās krīzes sekas.

Kopš 2002. gada Eiropas sadarbībai PI jomā tā dēvētā Kopenhāgenas procesa ietvaros ir bijusi izšķiroša loma, palielinot izpratni par tās nozīmību. Tas radījis patiesas pārmaiņas ES un dalībvalstu līmenī. Briges komunikē apvienoja PI ilgtermiņa mērķus līdz 2020. gadam ar politiskajiem pasākumiem, ko valstis, Eiropas sociālie partneri un Komisija apņēmusies ieviest līdz 2014. gadam. Pagātnes sasniegumi un nākotnes izaicinājumi, jaunās Komisijas prioritātes un Eiropas 2020 stratēģijas pārskatīšana iezīmē kontekstu jauno mērķu definēšanai Eiropas sadarbībai PI jomā laika posmam no 2015. līdz 2017. gadam. Šīs jaunās prioritātes, ko ietekmēs Cedefop pārskats par sasniegto kopš 2010. gada, tiks noteiktas Latvijas prezidentūras laikā. Tas arī izvirzīs PI uzmanības centrā. Šis īsais pārskats, sniedzot ieskatu par galvenajām Latvijas PI iezīmēm un pašreizējām attīstības tendencēm, veicinās labāku izpratni par PI Latvijā un par svarīgākajiem izaicinājumiem, ar kuriem valsts sastopas, piemēram, augsto jauniešu bezdarba līmeni. Latvijas mērķis ir nodrošināt labākas izredzes darba tirgū un pievilcīgas PI iespējas jauniešu mērķa grupai, kuras pārstāvju skaits samazinās – demogrāfisko tendenču rezultātā.

Latvija ir viena no tām valstīm, kuras pastiprina jauniešu iespējas apvienot mācības izglītības iestādē ar mācīšanos uzņēmumā, atbilstoši Padomes ieteikumam pastiprināt mācekļu izglītību. Kaut arī mācekļu izglītība pastāv, tā neieņem ievērojamu vietu valsts PI sistēmā, un tās kvalifikācijas nav iekļautas Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūrā (LKI). Tiek izmēģināta jauna sistēma, ko iedvesmo arī divpusējas un daudzpusējas sadarbības politika Eiropas Mācekļu darba apvienības kontekstā un Erasmus+ programmā. Sākotnējie soļi šķiet daudzsoļīgi, taču, lai jaunās pieejas būtu ilgtspējīgas, tās ir jāattīsta un jānostiprina to nacionālajos kontekstos.

Tas arī prasa, lai visas ieinteresētās puses sadarbotos un uzņemtos saistības, un šajā gadījumā īpaša loma ir sociālajiem partneriem. Nesen

nodibinātās nozaru ekspertu padomes vedina domāt, ka Latvijā PI politikas veidošanu un īstenošanu aizvien vairāk uztver kā kopēju atbildību. Sadarbība, lai nodrošinātu, ka cilvēki iegūst tās prasmes, kas palīdzētu viņiem atrast darbu un atbilstu darba devēju vajadzībām, prasa ne tikai elastīgu izglītības piedāvājumu un tālākās virzības ceļus. Risinājums ir labi attīstītas zināšanas par darba tirgu un izglītību, kā arī karjeras izglītība gan jauniešiem, gan pieaugušajiem.

Latvija tāpat kā citas valstis sastopas ar izaicinājumu uzlabot PI kvalitāti laikā, kad trūkst finansiālo resursu, kā arī pārliecināt visus partnerus, ka PI vajadzētu uztvert kā ieguldījumu nākotnē, nevis kā tēriņus. Ja visi izglītības un darba tirgus partneri apņemtos realizēt jaunākās reformas, tie spētu daudzējādā ziņā atbildēt uz tiem izaicinājumiem, ar kuriem valsts šobrīd sastopas.

Joachim James Calleja
direktors

Pateicības

Šis īsais apskats ir komandas darba rezultāts. Tekstu sagatavoja Zinta Daija, Gunta Kinta un Baiba Ramiņa (ReferNet Latvija), savukārt Dmitrijs Kuļšs koordinēja izdevuma publicēšanu Cedefop, arī Jasper van Loo un Eleonora Schmid sniedza būtisku ieguldījumu.

Izglītības un zinātnes ministrija, Valsts izglītības attīstības aģentūra, Valsts izglītības satura centrs, Latvijas Amatniecības kamera, Nodarbinātības valsts aģentūra, Latvijas Darba devēju konfederācija, kā arī Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība sniedza ReferNet vērtīgu informāciju, bez kuras šis izdevums nebūtu tapis.

Saturs

Priekšvārds	1
Latvija.....	6
1.nodaļa Profesionālo izglītību ietekmējošie ārējie faktori.....	7
1.1. Demogrāfiskā situācija	7
1.2. Ekonomiskā situācija.....	7
1.3. Darba tirgus	9
1.4. Ar profesionālo izglītību saistītā nodarbinātības politika	11
1.5. Regulējums profesionālās darbības uzsākšanai.....	12
2.nodaļa Profesionālās izglītības īstenošana.....	14
2.1. Profesionālā izglītība Latvijas izglītības sistēmā	14
2.2. Valsts regulētās profesionālās izglītības īstenošana	15
2.2.1. Profesionālās izglītības ieguves ceļi	15
2.2.2. Mācekļu izglītība.....	23
2.2.3. Profesionālās izglītības īstenošana īpašām mērķa grupām.....	25
2.2.4. Profesionālās izglītības organizācija	26
2.2.5. Finansējums	28
2.2.6. Pedagogi un praktisko mācību vadītāji	31
2.2.7. Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešana	32
2.2.8. Profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana	34
2.3. Citas izglītības iespējas strādājošajiem	35
2.3.1. Nozaru izglītības programmas.....	35
2.3.2. Mācības darba vietā	35
2.3.3. Finansēšanas mehānismi.....	36
2.4. Jaunākās attīstības tendences pieaugušo izglītības politikā.....	37
3.nodaļa Kvalifikāciju veidošana profesionālajā izglītībā.....	38
3.1. Darba tirgus vajadzību prognozēšana	38
3.2. Kvalifikāciju veidošana	39
3.3. Profesionālās izglītības sasaiste ar darba tirgu	40

3.4.	Kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā	41
3.5.	Neformālās izglītības un ikdienējās mācīšanās atzīšana	42
3.6.	Sadarbība ar ieinteresētajām pusēm	43
4.	Profesionālās izglītības pievilcības veicināšana	44
4.1.	Atbalsts audzēkņiem, izglītības iestādēm un uzņēmumiem	44
4.2.	Karjeras izglītība un konsultācijas	45
4.3.	Svarīgākie izaicinājumi	47
	Saīsinājumu saraksts	49
	Atsauču saraksts	50
	Tīmekļa vietnes	54

Attēlu un tabulu saraksts

Attēli

1.	Profesionālās izglītības finansējums uz vienu audzēkni (IZM izglītības iestādes) 2001.-2014.g. (EUR)	9
2.	Nodarbinātības līmenis pēc vecuma grupām un augstākā iegūtā izglītības līmeņa 2013. g. (%)	10
3.	Bezdarba līmenis pēc vecuma grupām un augstākā iegūtā izglītības līmeņa (%), 2011.-2013.g. (%)	11
4.	Profesionālā izglītība Latvijas izglītības sistēmā	14
5.	Profesionālās izglītības programmās uzņemtie audzēkņi (izņemot augstāko izglītību) 2013./14.m.g.	18
6.	Pieaugušo (25-64 gadus veco) iesaiste mūžizglītībā, 2008.-13.g. (%)	21
7.	Mācību aktivitātes tālākizglītībā dažādās izglītības jomās, 2011. g.(%)	22
8.	Sākotnējās profesionālās izglītības finansēšanas shēma	30
9.	Profesionālās izglītības pedagogu kvalifikācija	32

Tabulas

1.	IKP izaugsme un nodarbinātība dažādās nozarēs, 2011.-2013. g. (%)	8
2.	Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi, pa izglītības tematiskajām grupām, 2011.-13.g. (%)	19
3.	Profesionālās tālākizglītības programmu klasifikācija	20
4.	Nodarbināto, bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju (25-64 gadus vecu) iesaiste izglītībā 2013.g. (%)	23
5.	Profesionālās izglītības finansējuma avoti	29
6.	Formālās izglītības kvalifikācijas un EKI/LKI līmeņi	33

Latvija



Teritorija:	64 573 km ²
Galvaspilsēta:	Rīga
Pārvaldes forma:	Parlamentārā demokrātija
Iedzīvotāji:	2 001 468 (2014.g.)
Iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju (IKP) (nominālais):	EUR 11 537 (2013.g.)

1.nodaļa

Profesionālo izglītību ietekmējošie ārējie faktori

1.1. Demogrāfiskā situācija

Latvijā ir 2 001 468 iedzīvotāju (2014), tās teritorija ir 64 573 km² liela. Pēdējo divdesmit gadu laikā iedzīvotāju skaits ir samazinājies gan negatīva dabiskā pieauguma dēļ, gan arī emigrācijas dēļ, jo cilvēki dodas uz ārvalstīm meklēt darbu.

Kaut arī pensijas vecuma cilvēku īpatsvars palielinājies no 20,2% 2010. gada sākumā līdz 22,7% 2014. gada sākumā, darbspējīgo iedzīvotāju īpatsvars samazinājies no 64,2% līdz 62,6%. Tāpat arī samazinās skolas vecuma iedzīvotāju īpatsvars.

Vairums cilvēku dzīvo pilsētās (67,8%), no kuriem 47,4% – galvaspilsētā. Pilsētas/lauku iedzīvotāju attiecība kopš 2009. gada nav būtiski mainījusies, taču turpinās migrācija valsts iekšienē no lauku rajoniem uz Rīgu. Vairums sabiedrisko un ekonomisko iestāžu koncentrētas pilsētās, un lauku rajonos izglītības un citu pakalpojumu pieejamība ir ierobežota.

1.2. Ekonomiskā situācija

Ekonomiskās krīzes laikā IKP saruka par 25%. Kopš 2009. gada beigām izaugsme ir atjaunojusies. No 2011. līdz 2013. gadam ekonomika strauji attīstījās – vidējais pieaugums bija 4,7% gadā, kas ir viena no straujākajām izaugsmēm ES. Pēdējo gadu laikā nelabvēlīgas ārējā tirgus vides dēļ (mazs pieprasījums dažās tirdzniecības partneru valstīs) IKP izaugsme bija lēnāka nekā prognozēta: 4,1% 2013. gadā un 2,8% 2014. gada pirmajā pusē.

2013. gadā iekšzemes un starptautiskais pieprasījums pēc precēm un pakalpojumiem spēcīgi ietekmēja ekonomisko izaugsmi. Vislielākais ieguldījums tajā bija būvniecības (7,4%), komercpakalpojumu (7%), publisko pakalpojumu (5,3%) un tirdzniecības (4,4%) nozarēm (1. tabula).

1. tabula. **IKP izaugsme un nodarbinātība dažādās nozarēs, 2011.- 2013. g. (%)**

	IKP izaugsme			Nodarbinātība nozarēs		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zvejniecība	-1,1	-0,9	-0,7	2,4	2,5	2,5
Apstrādes rūpniecība	11,7	9,3	0,0	13,5	13,6	13,6
Cita rūpniecība	-1,3	-2,6	-3,3	2,8	2,8	2,8
Būvniecība	11,0	14,5	7,4	6,3	6,6	7,0
Tirdzniecība	9,4	7,4	4,4	20,2	20,3	20,1
Transports	8,1	3,6	1,3	8,5	8,7	8,7
Publiskie pakalpojumi	0,6	-0,6	5,3	26,7	25,4	25,0
Citi komercpakalpojumi	2,7	4,3	7,0	19,6	20,1	20,3
Kopā	5,3	5,2	4,1	100	100	100

Avots: Ekonomikas ministrija un Centrālā statistikas pārvalde, 2014.

No 2011. līdz 2013. gadam vairums nodarbināto strādāja pakalpojumu un tirdzniecības nozarēs. Rūpniecībā nodarbināto īpatsvars bija apmēram 13%.

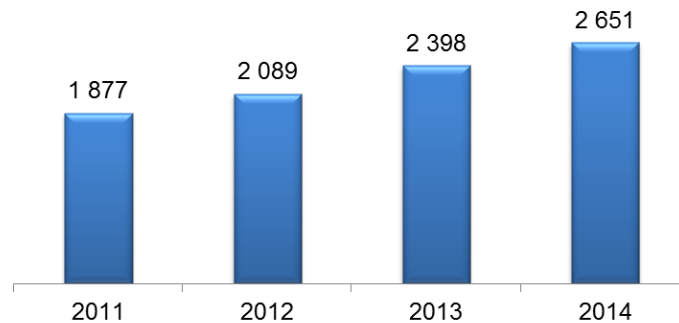
Kopš 2010. gada preču un pakalpojumu eksports ir bijis galvenais ekonomikas izaugsmes faktors. 2013. gadā zemais pieprasījums ārējos tirgos palēnināja izaugsmi metālapstrādes un ķīmijas nozarēs, turpretim elektroierīču un optisko ierīču, kā arī pārtikas un kokapstrādes produktu ražošana pieauga. Pieaugošā nodarbinātība palielināja iekšzemes patēriņu, kā arī pozitīvi ietekmēja tirdzniecību un komercpakalpojumus.

2013. gadā valsts budžeta izdevumi izglītībai bija trešie lielākie (16,4%) pēc budžeta izdevumiem sociālās drošības (28,4%) un ekonomikas veicināšanas pasākumiem (18,7%) (Ekonomikas ministrija, 2014a). *Eurostat* dati liecina, ka izglītības sektora budžets samazinājies no 6,8% no IKP 2009. gadā līdz 5, 5% 2012. gadā.

Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) pārraudzībā esošo profesionālās izglītības iestāžu budžets palielinājās no 54,07 miljoniem EUR 2011. gadā līdz 58,28 miljoniem EUR 2014. gadā (Saeima, 2013). Taču tas tik un tā ir mazāk nekā 2008. un 2009. gadā (77,65 miljoni EUR un 60,53 miljoni EUR).

Valsts finansējumu gan profesionālajai, gan vispārējai izglītībai piešķir, pamatojoties uz audzēkņu/skolēnu skaitu. Vispārējā izglītībā šis noteikums attiecas tikai uz pedagogu algām. Profesionālajā izglītībā finansējuma apjomu uz vienu audzēkni (1. attēls) apstiprina Ministru kabinets (MK) (MK, 2007b), un tas sedz profesionālās izglītības darbinieku algas, audzēkņu stipendijas, mācību praksi (tostarp, nelaimes gadījumu apdrošināšanu), dienesta viesnīcu uzturēšanu, kā arī izdevumus kultūras un sporta vajadzībām.

1. attēls. **Profesionālās izglītības finansējums uz vienu audzēkni (IZM izglītības iestādes) 2001.- 2014.g. (EUR)**



Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

1. attēls parāda, ka kopš 2011. gada IZM ir palielinājusi finansējumu uz vienu audzēkni profesionālajā izglītībā par 41%. Papildus profesionālās izglītības attīstībai piešķirti arī citi resursi (tostarp ES finansējums). Piemēram, 160,6 miljoni EUR investēti materiāltehniskās bāzes un infrastruktūras modernizēšanā (2009-15 projekts) (MK, 2008b; 2013a). Tāpat arī skolas izmanto savus ieņēmumus profesionālās izglītības finansēšanai.

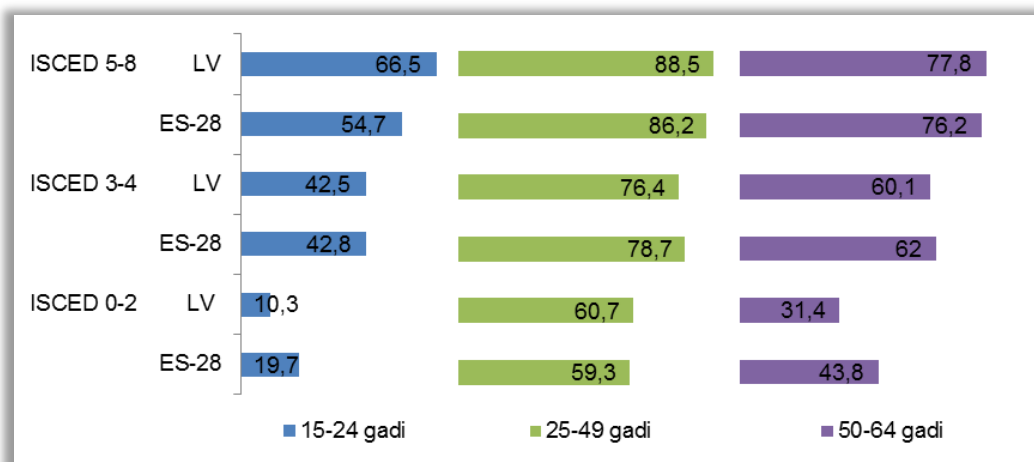
1.3. Darba tirgus

Darba tirgu regulē Darba likums (Saeima, 2001a), Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums (Saeima, 2002), kā arī likums „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” (Saeima, 1999b).

Par nodarbinātības politikas izstrādi atbild Labklājības ministrija. Tās līdzšinējā stratēģija ietvēra pāreju no īstermiņa pasākumiem krīzes seku mazināšanai uz tradicionālākiem aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem. „Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam” (Labklājības ministrija, 2014) paredz nodrošināt vairāk izglītības iespēju un aktivitāšu, lai palīdzētu bezdarbniekiem un darba meklētājiem uzsākt savu uzņēmējdarbību. Izglītības politikas prioritātes, ko IZM definējusi „Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020. gadam” (Saeima, 2014), arī paredz ciešu sadarbību ar nodarbinātības sektoru.

2013. gadā nodarbinātības līmenis 15 līdz 64 gadu vecuma grupā bija 65,0%. Tas ir virs ES-28 vidējā rādītāja – 64,1%. Vairāk ir nodarbināti vīrieši (66,8%) nekā sievietes (63,4%), kaut gan nacionālajā līmenī atšķirība starp dzimumiem – 3,4 procentpunkti – bija trīs reizes zemāka nekā ES-28 vidējais rādītājs (10,6 procentpunkti).

2. attēls. **Nodarbinātības līmenis pēc vecuma grupām un augstākā iegūtā izglītības līmeņa 2013. g. (%)**



NB: Starptautiskā standartizētā izglītības kvalifikācija (ISCED) 97.

Avots: Eurostat, darbaspēka pētījums; pēdējo reizi atjaunināts: 21.8.2014, ieguves datums: 29.8.2014.

Izglītības līmenis ir svarīgs nodarbinātību ietekmējošs faktors (2. attēls). ISCED 5-8 līmeņa izglītību ieguvušo vidū nodarbinātības līmenis ir augstāks nekā ES-28 visās vecuma grupās, visaugstākais – 88,5% (86,2% ES-28) – tas ir 25 līdz 49 gadu vecuma grupā. Turpretim jauniešiem (15 līdz 24 gadi) ar zemu izglītības līmeni (ISCED 0-2) ir viszemākais nodarbinātības līmenis (10,3%; 19,7% ES-28).

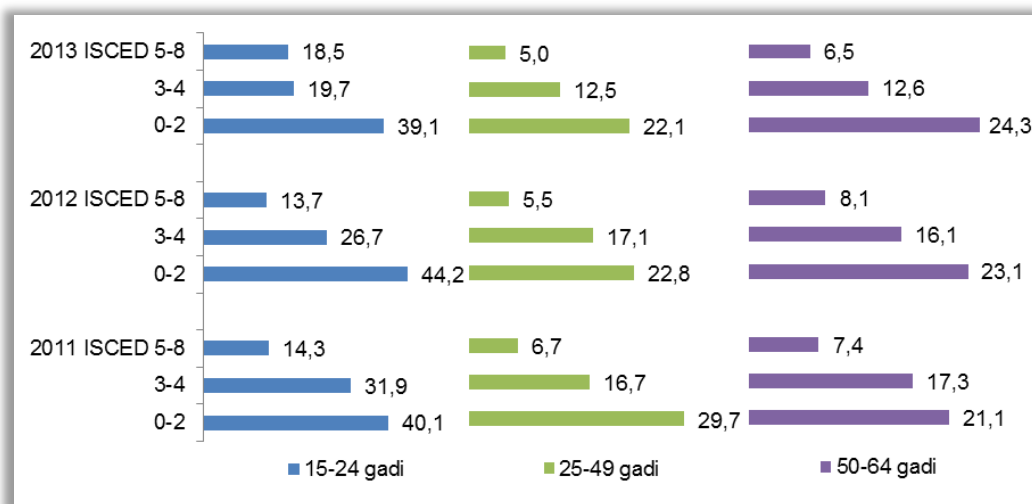
Ekonomiskās krīzes laikā bezdarbnieku īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju grupā vecumā no 15 līdz 65 gadiem ir pieaudzis vairāk nekā divas reizes: no 7,8% 2008. gadā līdz 19,0% 2010. gadā. Pēc tam tas pakāpeniski samazinājās līdz 12,1% 2013. gadā. Pašreizējais vidējais bezdarba līmenis ES-28 ir zemāks nekā Latvijā, taču tajā vērojama pretēja (pieauguma) tendence.

Arī bezdarba līmenis ir atkarīgs no iegūtās izglītības (3. attēls). 2013. gadā zemākais bezdarba līmenis (5,0%; 6,5% ES-28) bija cilvēkiem (25 līdz 49 gadus veciem) ar augstāko izglītību (ISCED 5-8). Jauniešu (15 līdz 24 gadi ar zemu izglītības līmeni, t.i., ISCED 0-2) vidū bezdarba līmenis ir augsts, kaut gan tas samazinājies no 44,2% 2012. gadā līdz 39,1% 2013. gadā.

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem reģistrētais bezdarbs pieauga ekonomiskās krīzes dēļ no 6% 2007. gadā līdz 17,3% 2010. gadā un samazinājās līdz 8,6% 2014. gadā.

Jauniešu īpatsvars (15 līdz 24 gadi) kopējo reģistrēto bezdarbnieku vidū ir pamazām samazinājies no 14,5% 2009. gadā līdz 9,0% 2014. gadā.

3. attēls. **Bezdarba līmenis pēc vecuma grupām un augstākā iegūtā izglītības līmeņa (%), 2011.-2013.g. (%)**



NB: ISCED 97.

Avots: Eurostat, darbaspēka pētījums; pēdējo reizi atjaunināts: 21.8.2014, ieguves datums: 1.9.2014.

NVA pakalpojumus sievietes (57,3% 2014. gadā) izmanto vairāk nekā vīrieši (42,7%). Reģistrētā bezdarba reģionālā izplatība laika gaitā saglabājusies stabila. Rīgas reģionā ir viszemākais līmenis (5,4%) – vairāk nekā trīs reizes zemāks nekā Latgalē (18,1%), kur tradicionāli bezdarba līmenis ir augstāks.

Jaunajiem profesionālās izglītības iestāžu absolventiem ir labākas iespējas darba tirgū. 2013. gadā bija mazāk 15 līdz 24 gadus vecu PI absolventu bez darba (25,3% no kopējā šajā vecuma grupā reģistrēto bezdarbnieku skaita) nekā kopumā profesionālo izglītību ieguvušo bezdarbnieku (37,3%).

1.4. Ar profesionālo izglītību saistītā nodarbinātības politika

Viens no izaicinājumiem, kas iezīmēts „Latvijas nacionālajā reformu programmā „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanai” (Eiropas Komisija, 2011) ir vēršanās pret strukturālo bezdarbu, nodrošinot labāku kvalifikāciju un prasmju atbilstību darba tirgus vajadzībām. Galvenie politikas pasākumi cīņai pret strukturālo bezdarbu ir:

- (a) uzlabot aktīvos darba tirgus politikas pasākumus, pamazām pārejot no krīzes seku novēršanas pasākumiem (tādiem kā subsidēta nodarbinātība) uz tradicionāliem aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem (tādiem kā mūžizglītības pasākumi bezdarbniekiem un bezdarba riskam pakļautām personām) (Labklājības ministrija, 2011);

- (b) efektīvi iesaistīt ekonomiski neaktīvos iedzīvotājus darba tirgū un atbalstīt reģionālo mobilitāti;
- (c) veicināt valsts nodarbinātības pakalpojumu efektivitāti;
- (d) pastiprināt mūžizglītības pieeju.

Lai veicinātu nodarbinātību, profesionālās izglītības iestādes tiek aktīvāk iesaistītas attiecīgās politikas ieviešanā. Saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu (Saeima, 2002), Labklājības ministrija sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju piedāvā bezdarbniekiem un darba meklētājiem profesionālo izglītību, karjeras konsultācijas un pārkvalificēšanos, kā arī personiskās pilnveides iespējas. Tāpat arī tās piedāvā neformālās izglītības un kvalifikācijas pilnveides kursus bezdarba riskam pakļautajiem (paš-) nodarbinātajiem. Abas ministrijas strādā pie tā, lai uzlabotu nodarbinātības politiku un iesaistītu bezdarbniekus/darba meklētājus/(paš-)nodarbinātos izglītībā, izmantojot valsts un ES līdzfinansētus projektus.

Valsts politiku bezdarba mazināšanai realizē NVA – Labklājības ministrijas padotības valsts iestāde. NVA sadarbojas ar valsts un pašvaldību iestādēm, nevalstiskām organizācijām (NVO), kā arī citām ieinteresētajām pusēm. Politika tiek realizēta atbilstoši MK noteikto aktīvo un preventīvo nodarbinātības pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtībai (MK, 2011a).

Stratēģija pārejai no īstermiņa uz tradicionāliem aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem (Labklājības ministrija, 2011) ieviesa izglītības kuponus un praksi trīs PI programmās pēc jauniešu individuālas izvēles (katrā pa trim nedēļām), lai jaunieši varētu izpētīt karjeras iespējas.

NVA iepērk pakalpojumus no izglītības iestādēm, kas nodrošina bezdarbnieku apmācību. Labklājības ministrijas komisija, kurā ir pārstāvji no ministrijām (labklājības, ekonomikas un izglītības), NVA, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Darba devēju konfederācijas un citām iestādēm, reizi gadā apstiprina pieprasīto profesiju un prasmju sarakstu.

1.5. Regulējums profesionālās darbības uzsākšanai

Profesionālās izglītības likumā (1999) noteikts, ka profesionālās izglītības saturu atbilstoši tās līmenim regulē valsts profesionālās izglītības standarti (valsts arodizglītības standarts, valsts profesionālās vidējās izglītības standarts un valsts pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standarts), profesiju standarti un profesionālās izglītības programmas (Saeima, 1999a).

Profesiju standarti kā daļa no profesiju klasifikatora (MK, 2010b) nosaka profesionālās izglītības kvalifikācijai atbilstošos svarīgākos uzdevumus, pienākumus un prasības (t.sk., zināšanas, prasmes, kompetenci). Profesiju standartu izstrādes kārtību apstiprina MK (MK, 2007a). Profesijas standartu izstrādi koordinē Izglītības un zinātnes ministrija (attiecībā uz Eiropas Kvalifikāciju ietvarstruktūras (EKI) 5.-7. līmeni) un Valsts izglītības satura centrs (VISC) (EKI 3.-4. līmenis) un sadarbojas ar sociālajiem partneriem (Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējo sadarbības padomi, kā arī profesionālajām organizācijām) un attiecīgo nozaru ministrijām.

Likums par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu (Saeima, 2001b), kā arī atbilstošie MK noteikumi nosaka speciālās normas attiecībā uz izglītības programmām, reglamentēto profesiju resertifikāciju un novērtēšanu, lai:

- (a) nodrošinātu profesionālās darbības atbilstību drošības, veselības vai citām konkrētām prasībām;
- (b) nodrošinātu, ka darbiniekiem ir konkrētajām profesijām nepieciešamā kvalifikācija;
- (c) radītu iespēju atzīt Latvijas kvalifikācijas ārvalstīs, kā arī ārvalstīs iegūtās kvalifikācijas – Latvijā;
- (d) veicinātu personu brīvu pārvietošanos ES un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalstīs.

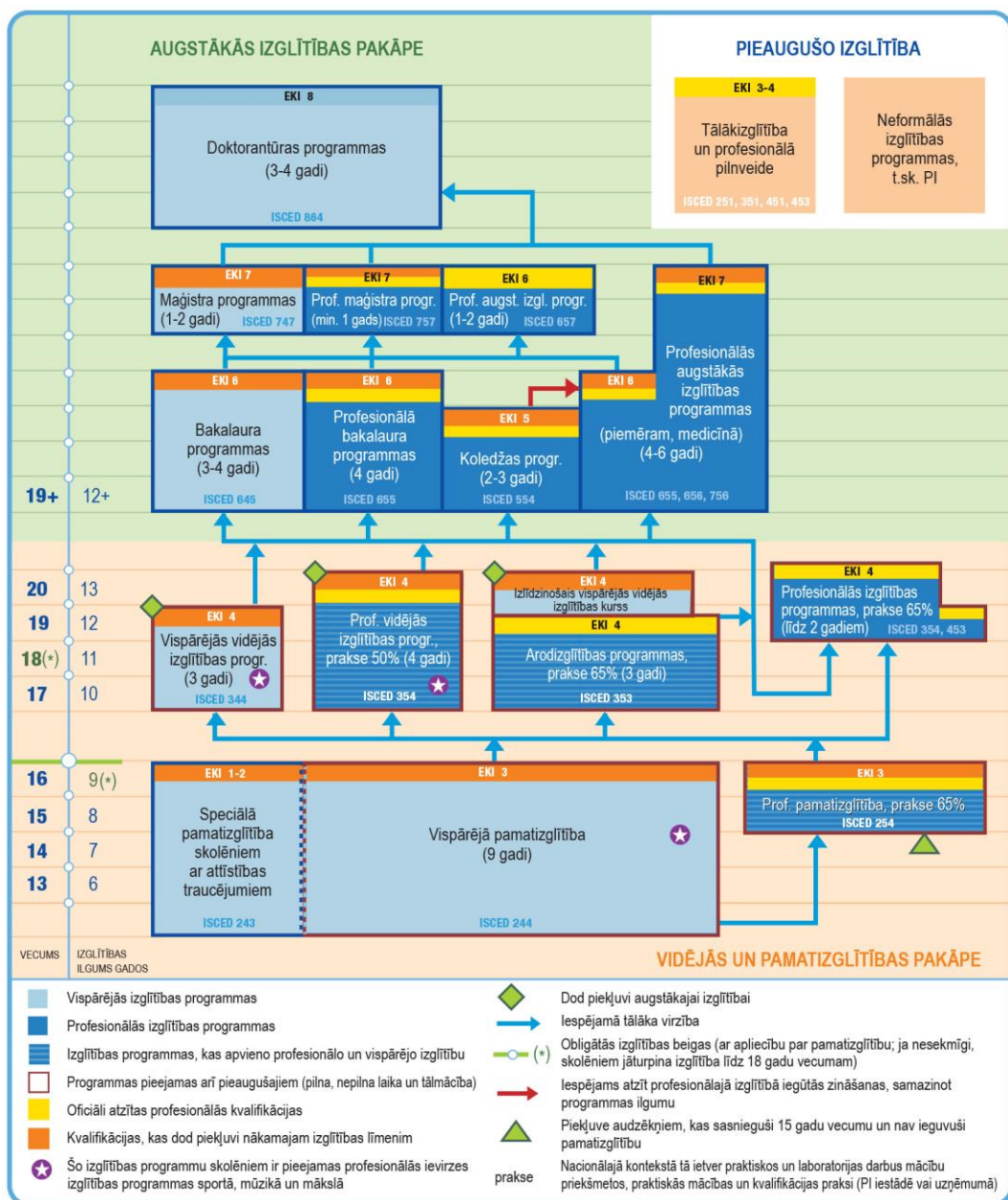
Regulāro resertificēšanu/novērtēšanu parasti veic attiecīgās nozares nevalstiskie sertificēšanas centri, tādi kā Latvijas Dzelzceļnieku biedrības Sertificēšanas centrs, Latvijas Medmāsu asociācijas Sertifikācijas komisija. Kopumā reglamentēto profesiju saraksts (MK, 2006b) aptver 68 reglamentētās profesijas, 164 specialitātes un 89 apakšspecialitātes (2014.g.).

2.nodaļa

Profesionālās izglītības īstenošana

2.1. Profesionālā izglītība Latvijas izglītības sistēmā

4. attēls. Profesionālā izglītība Latvijas izglītības sistēmā



NB: ISCED-P 2011.

Avots: Cedefop un ReferNet Latvija.

Galvenie Latvijas izglītības sistēmas elementi ir:

- (a) pirmsskolas izglītība;
- (b) pamatzglītība;
- (c) vidējā izglītība;
- (d) augstākā (terciārā) izglītība.

Piecus līdz sešus gadus veciem bērniem pirmsskolas izglītība ir obligāta. Tai seko deviņi gadi obligātās pamatzglītības un trīs neobligātās vidējās izglītības gadi. Pamatizglītība lielākoties ir vispārējā; taču tās pēdējā posmā tiek īstenota arī profesionālā izglītība. Vidējo izglītību var iegūt vispārējās un profesionālās izglītības programmās. Augstākā (terciārā) izglītība ietver gan akadēmiskās, gan profesionālās studiju programmas.

2.2. Valsts regulētās profesionālās izglītības īstenošana

Sākotnējo profesionālo izglītību regulē valsts. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam (Saeima, 2014) nosaka politikas prioritātes, savukārt Profesionālās izglītības likums (Saeima, 1999a) ietver tiesisko regulējumu.

2009. gadā Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) izstrādāja koncepciju profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšanai un sociālo partneru aktīvas iesaistīšanās veicināšanai (MK, 2009). Koncepcija iezīmē risinājumus galvenajām problēmām profesionālajā izglītībā. Pamatojoties uz šo koncepciju, tiek realizēts Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekts nozaru kvalifikāciju struktūru attīstīšanai un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes uzlabošanai (2010.-15.g.). Projekta rezultāti tiks iestrādāti normatīvajos aktos.

2.2.1. Profesionālās izglītības ieguves ceļi

2.2.1.1. Sākotnējā profesionālā izglītība

Profesionālās izglītības iestādes piedāvā programmas visās izglītības tematiskajās jomās. Likumā (Saeima, 1999a) noteikti trīs profesionālās izglītības līmeņi:

- (a) profesionālā pamatzglītība;
- (b) profesionālā vidējā izglītība;
- (c) profesionālā augstākā izglītība: (i) pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas izglītība); (ii) otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (universitātes/augstskolas izglītība).

Profesionālās izglītības programmas galvenokārt tiek īstenotas izglītības iestādēs, tās ietver arī praktiskas mācības izglītības iestādēs vai uzņēmumos.

Profesionālās izglītības iestādes var būt publiskas (valsts, pašvaldības) un privātas. Saskaņā ar 2012. gada grozījumiem Profesionālās izglītības likumā (Saeima, 1999a), profesionālās izglītības iestāžu nosaukumi tika pārskatīti atkarībā no to piedāvātajām programmām un profesionālajām kvalifikācijām.

Audzēkņus uzņem valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestādēs atbilstoši gada uzņemšanas plānam. IZM apkopo skolu pieprasījumus un kopā ar nozares ekspertu padomēm koriģē un pielāgo uzņemšanas plānus. Pēc tam plānus apstiprina Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējā sadarbības apakšpadome.

Lai sagatavotu skolēnus mācībām mākslas, kultūras vai sporta profesionālās izglītības programmās, līdztekus vispārējai pamatizglītībai un vidējai izglītībai tiek realizētas arī profesionālās ievirzes izglītības programmas. Tās sniedz sistematizētas zināšanas un prasmes izvēlētajā jomā, taču tajās nav iegūstama profesionālā kvalifikācija.

(a) Profesionālā pamatizglītība

Profesionālās pamatizglītības programmas (skatīt II. pielikumu) lielākoties realizē profesionālajās pamatskolās. Šajās izglītības programmās (ISCED-P 254) var iestāties jaunieši (kas sasnieguši 15 gadu vecumu), neatkarīgi no viņu iepriekšējās izglītības līmeņa. Tajās var iegūt apliecību par profesionālo pamatizglītību, kas ļauj turpināt mācības vidējās izglītības līmenī, un iegūt EKI 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju, t.i., Latvijas 1. līmeņa profesionālo kvalifikāciju (piemēram, pavāra palīgs). Jauniešiem, kuri priekšlaikus pametuši skolu, neiegūstot pamatprasmes, tiek piedāvātas speciālās pedagoģiskās korekcijas programmas, lai veicinātu viņu labāku integrēšanos izglītības procesā. Šīs izglītības programmas galvenokārt veidotas audzēkņiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un vispārējo pamatizglītību nepabeigušajiem.

(b) Profesionālā vidējā izglītība

Vidējās izglītības līmenī ir pieejamas arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmas audzēkņiem ar pamatizglītību (skatīt II. pielikumu). Šo izglītības programmu saturs tiek veidots saskaņā ar valsts profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības standartu (MK, 2000) un attiecīgo profesiju standartu (MK, 2007a).

Arodizglītības programmas (ISCED-P 353) apgūstamas arodskolās, un tajās iegūstams atestāts par arodizglītību un EKI 4. līmenim atbilstoša profesionālā kvalifikācija, t.i., Latvijas 2. līmeņa profesionālā kvalifikācija (piemēram, pavārs). Šīs izglītības programmas nedod tiesības iestāties augstākās (terciāras)

izglītības programmās. Lai uzsāktu studijas augstākās izglītības līmenī, jāapgūst viengadīgs izlīdzinošais vispārējās vidējās izglītības kurss.

Profesionālās vidējās izglītības programmas (ISCED-P 354) piedāvā profesionālās vidusskolas un tehnikumi, tajās iegūstams diploms par profesionālo vidējo izglītību un EKI 4. līmenim atbilstoša profesionālā kvalifikācija, t.i., Latvijas 3. līmeņa profesionālā kvalifikācija (piemēram, automehāniķis). Profesionālās vidējās izglītības programmu audzēkņiem jākārt arī četri valsts centralizētie eksāmeni vispārējos mācību priekšmetos: latviešu valodā, matemātikā, svešvalodā un vienā audzēkņa izvēlēta mācību priekšmetā. Nokārtojot centralizētos eksāmenus, audzēkņi iegūst vispārējās vidējās izglītības sertifikātu, kā arī tiesības iestāties augstākās izglītības programmās.

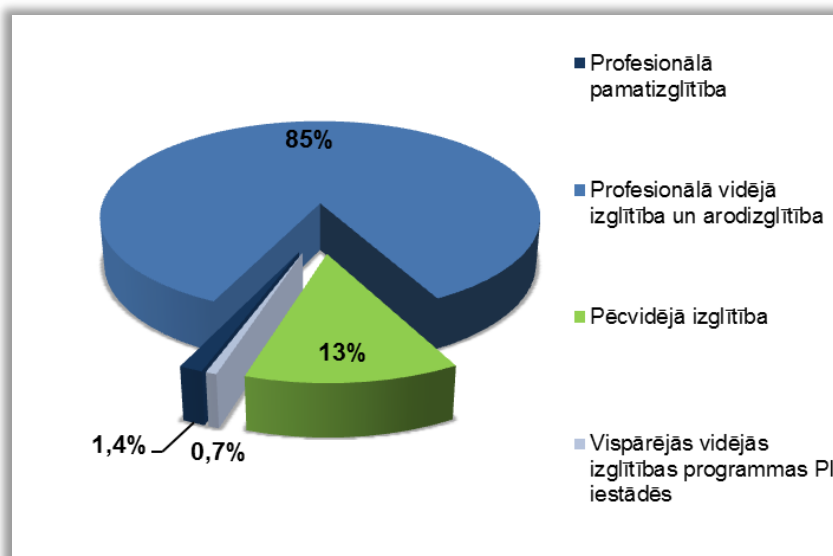
Pēcvidējās izglītības programmas (skatīt II. pielikumu), neraugoties uz to nosaukumu, tiek klasificētas kā vidējās izglītības programmas. Tās galvenokārt veidotas, lai palīdzētu 18-20 gadus veciem vidusskolu absolventiem iegūt profesionālās prasmes. Ja neskaita to ilgumu, citādi šo programmu iezīmes ir tādas pašas kā vidējās izglītības programmām. 2014./15. gadā šīs izglītības programmas ar ESF atbalstu piedāvātas no 17 līdz 29 gadus veciem jauniešiem ar pamatzglītību vai vidējo izglītību iniciatīvas „Jauniešu garantija” ietvaros.

Izglītības iestādes, kas realizē profesionālās vidējās izglītības programmas un arī papildus darbojas kā reģionālie metodoloģiskie un tālākizglītības centri un veic ārpus formālās izglītības iegūtas profesionālās kompetences novērtēšanu, var iegūt „profesionālās izglītības kompetences centra” statusu atbilstoši Ministru kabineta (2013b) noteiktajiem kritērijiem. Par profesionālās izglītības kompetences centriem pakāpeniski tiek pārveidotas izglītības iestādes, kurās ir vairāk nekā 500 audzēkņu (vairāk nekā 800 – Rīgā) (2.2.4. un 4.2. sadaļas).

Detalizētāka informācija par vispārējās un profesionālās izglītības, teorijas un prakses īpatsvaru, kā arī iespējām turpināt izglītību augstākā līmenī un piekļuvi darba tirgum sniegta II. pielikumā.

Profesionālo izglītību lielākoties piedāvā vidējās izglītības līmenī. 2013. gadā vairums no aptuveni 31 000 profesionālās izglītības audzēkņiem mācījās vidējās pakāpes profesionālās izglītības programmās (5. attēls). Kā redzams 5. attēlā, profesionālā pamatzglītība ir margināla.

5. attēls. **Profesionālās izglītības programmās uzņemtie audzēkņi (izņemot augstāko izglītību) 2013./14.m.g.**



Avots: Izglītības un zinātnes ministrija, <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-profesionala/11937.html> [skatīts 28.1.2015].

Kaut arī audzēkņu īpatsvars pēcvidējās profesionālās izglītības programmās joprojām ir salīdzinoši neliels, šīs izglītības programmas ir kļuvušas populārākas – pēdējo četru gadu laikā audzēkņu skaits šādās izglītības programmās ir dubultojies. Tas ir saistīts ar pieaugošo bezdarbu jauniešu vidū, jo šīs izglītības programmas rada iespēju īsā laika periodā apgūt darba tirgū pieprasītas prasmes.

No 2010. līdz 2013. gadam par 13% samazinājies profesionālās izglītības audzēkņu skaits (izņemot augstāko izglītību). Šis samazinājums atbilst demogrāfiskajām izmaiņām valstī.

Pamatskolas absolventi parasti izvēlas apgūt vispārējo vidējo izglītību (vispārējo – 61%, profesionālo – 34%). Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana ir noteikta kā viena no izglītības prioritātēm (MK, 2009; MK, 2010a; Saeima, 2014).

Pēdējo gadu laikā profesionālās izglītības audzēkņu sadalījums pa izglītības tematiskajām grupām mainījies tikai nedaudz (2. tabula) Vispopulārākās ir inženierzinātņu, ražošanas un būvniecības (39,2% 2013. g.), pakalpojumu (25%), kā arī sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību (13,7%) jomu programmas.

1. tabula. **Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi, pa izglītības tematiskajām grupām, 2011.-13.g. (%)**

	2011	2012	2013
Vispārējā izglītība*	0,6	0,5	0,7
Humanitārās nozares** un māksla	8,8	9,4	10,2
Sociālās zinātnes, komerczinības un tiesības	14,1	13,5	13,7
Dabaszinātnes, matemātika un informācijas tehnoloģijas	5,7	5,6	5,9
Inženierzinātnes, ražošana un būvniecība	42,4	40,9	39,2
Lauksaimniecība	2,4	2,8	2,7
Veselības aprūpe un sociālā labklājība	2,1	2,5	2,7
Pakalpojumi	24,0	24,8	25,0
Kopā	100	100	100

* Papildus PI programmām PI iestādes var piedāvāt vispārējās vidējās izglītības kursu.

** Piemēram, dizaina programmas.

Avots: www.csb.gov.lv [skatīts 27.1.2015].

Vidusskolas absolventu izglītības/karjeras izvēles kopš 2011. gada nav būtiski mainījušās. Tomēr vairāk absolventu turpina studijas augstākās izglītības pakāpē (no 58,3% 2011. gadā līdz 62,0% 2013. gadā) vai profesionālajā izglītībā (no 5,3% 2011. gadā līdz 7,9% 2013.gadā). Tas, ka tagad mazāk vidējās izglītības ieguvēju pārtrauc turpmākās studijas (no 36,4% 2011. gadā līdz 30,1% 2013. g.), ir pozitīva tendence.

(c) Profesionālā augstākā izglītība

Augstākās izglītības programmas (skatīt III. pielikumu) var būt akadēmiskas (iegūstams grāds) un profesionālas (iegūstams grāds un/vai profesionālā kvalifikācija). Vairāk nekā divas trešdaļas visu augstākās izglītības studentu studē profesionālajās programmās. Profesionālās augstākās izglītības programmas pieļauj nepārtrauktu virzību no EKI 5. līdz 7. līmenim. Augstākās izglītības iestādes, tostarp koledžas, piedāvā pilna laika, nepilna laika un tālmācības studijas visos studiju līmeņos. Augstākās izglītības iestādes nodrošina pilnu profesionālo programmu klāstu, turpretim koledžas piedāvā tikai pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas, kurās iegūstams pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms (EKI 5. līmenis).

2.2.1.2. Profesionālā tālākizglītība

Sākotnējai profesionālajai izglītībai un profesionālajai tālākizglītībai ir viens tiesiskais un pārvaldības ietvars. Profesionālā tālākizglītība Latvijā var būt gan formālā, gan neformālā izglītība.

Līdzīgi sākotnējai profesionālajai izglītībai, profesionālās tālākizglītības audzēkņi kārto noslēguma profesionālās kvalifikācijas eksāmenu MK noteiktajā kārtībā (MK, 2011c). Eksāmenus organizē izglītības iestāde sadarbībā ar VISC,

lai nodrošinātu visu absolventu atbilstību prasībām par profesijai noteiktajām zināšanām, prasmēm un kompetenci. Sociālie partneri ir iesaistīti eksaminācijā.

Tālākizglītība ir iekļauta Latvijas izglītības klasifikācijā (MK, 2008c). Tālākizglītības līmeņi ir piesaistīti EKI un kopš 2014. gada – arī ISCED līmeņiem (3. tabula).

3. tabula. **Profesionālās tālākizglītības programmu klasifikācija**

Izglītības programma	Izglītības pakāpe	EKI līmenis	Latvijas profesionālās kvalifikācijas līmenis	ISCED 2011-P
Profesionālā tālākizglītība (480 stundas)	Pamat-izglītības pakāpe	-	1	251
Profesionālā tālākizglītība pēc (ne-)pabeigtas pamatizglītības (480 stundas vai vairāk)		3	2	351
Profesionālā pilnveide pēc (ne-)pabeigtas pamatizglītības		3	-	351
Profesionālā tālākizglītība pēc pabeigtas vidējās izglītības (640 stundas vai vairāk)	Vidējās izglītības pakāpe	4	2 vai 3	453
Profesionālā pilnveide pēc pabeigtas vidējās izglītības		4	-	451

Avots: Ministru kabinets, 2008c.

Profesionālās tālākizglītības programmas ir līdzīgas tām, ko piedāvā sākotnējās profesionālās izglītības ietvaros, un tām vismaz par 30% jābalstās valsts profesionālās izglītības standartos.

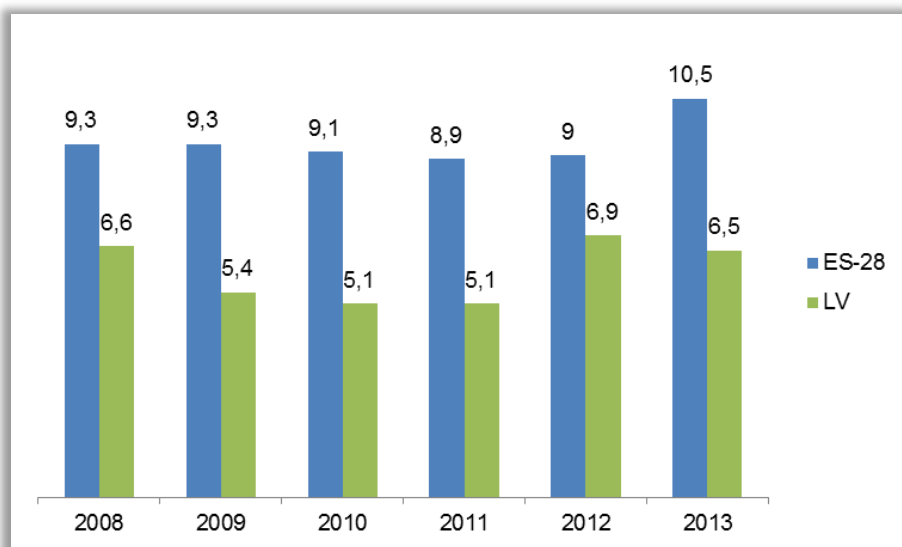
Profesionālās tālākizglītības programmas piedāvā iespēju pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību/darba pieredzi iegūt profesionālu kvalifikāciju. Tālākizglītības programmas vienmēr tiek piedāvātas saistībā ar kādu konkrētu, valsts atzītu kvalifikāciju/profesiju:

- personām ar profesionālo vidējo izglītību vai arodizglītību, lai iegūtu EKI 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju (Latvijas 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju, piemēram, grāmatvedis), izglītības programmas minimālais ilgums ir 960-1 280 stundas, atkarībā no jomas;
- bez iepriekšējas izglītības prasībām, lai iegūtu EKI 4. līmeņa profesionālo kvalifikāciju (Latvijas 2. līmeņa profesionālo kvalifikāciju), izglītības programmas minimālais ilgums ir 480 vai 640 stundas, atkarībā no attiecīgās profesijas standarta;
- bez iepriekšējas izglītības prasībām, lai iegūtu EKI 3. līmeņa profesionālo kvalifikāciju (Latvijas 1. līmeņa profesionālo kvalifikāciju), izglītības programmas minimālais ilgums ir 480 stundas.

Profesionālās pilnveides programmas (vismaz 160 stundas) ļauj cilvēkiem neatkarīgi no viņu vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās pieredzes apgūt darba tirgum atbilstošas, sistematizētas profesionālas zināšanas un prasmes. Tā kā nav prasības attiecībā uz iepriekšējo izglītību, tajās nevar iegūt profesionālo kvalifikāciju; izglītības programmu ilgums ir 160 līdz 320 stundas, atkarībā no jomas.

Arī dažādie neformālās izglītības piedāvātie kursi ļauj attīstīt dažādas zināšanas un prasmes. Šādos mācībuursos nevar iegūt formālas kvalifikācijas, taču tie paplašina iesaisti mūžizglītībā, kas Latvijā ir zem ES vidējā līmeņa (6. attēls).

6. attēls. **Pieaugušo (25-64 gadus veco) iesaiste mūžizglītībā, 2008.-13.g. (%)**



Avots: Eurostat, pēdējo reizi atjaunināts: 21.7.2014, ieguves datums: 4.9.2014.

Pateicoties NVA rīkotajiem kursiem bezdarbniekiem, iedzīvotāju līdzdalība profesionālajā tālākizglītībā ir palielinājusies. Iesaistīšanos veicinājuši ESF atbalstītie bezmaksas (vai ar samazinātu mācību maksu) mācību kursi. Tomēr politiskais uzstādījums palielināt iesaisti mūžizglītībā līdz 12,5% 2013. gadā nav sasniegts (Eiropas Komisija, 2011).

Licencēšana un akreditācija nodrošina izglītības (t.sk., profesionālās) programmu kvalitāti. Licence ir atļauja realizēt noteiktu izglītības programmu, kas atbilst visām valsts izglītības un profesiju standartu prasībām. Tās īstenotājiem jānodrošina atbilstoša infrastruktūra un materiāltehniskā bāze un, ja nepieciešams, jāvienojas ar attiecīgajām profesionālajām asociācijām. Licence ir beztermiņa.

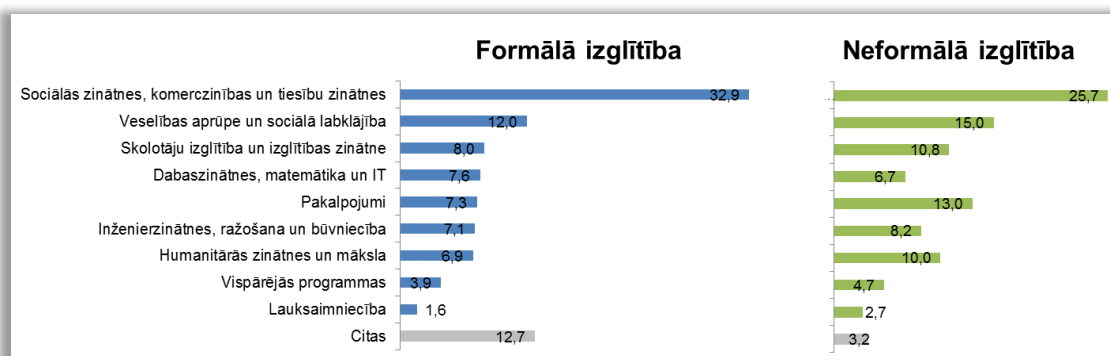
Akreditācija ir tiesības izsniegt valsts atzītus izglītību/kvalifikāciju apliecinājošus dokumentus attiecīgās programmas absolventiem. Akreditācijas procesā vērtē attiecīgās izglītības programmas īstenošanas kvalitāti. Akreditācijas termiņš var būt divi vai seši gadi.

Visām profesionālās tālākizglītības programmām (480 stundas un vairāk), kā arī profesionālās pilnveides programmām (160 stundas un vairāk) ir jāsaņem Izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) izsniegta licence un jāiziet akreditācija. Profesionālās pilnveides programmu (159 stundas vai mazāk) īstenošanai jāsaņem pašvaldības licence. Mācību iestādes var piedāvāt neformālās izglītības programmas bez licences.

Profesionālās izglītības iestādes var piedāvāt pilna laika, nepilna laika un neklātienes mācības. Tālmācības mācības nodrošina gan privātās, gan valsts izglītības iestādes.

2011. gadā vispopulārākās profesionālās tālākizglītības programmas un mācību kursi bija sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību, pakalpojumu, veselības aprūpes un sociālās labklājības jomās (7. attēls)

7. attēls. **Mācību aktivitātes tālākizglītībā dažādās izglītības jomās, 2011. g.(%)**



Avots: www.csb.gov.lv [skatīts 27.1.2015.].

7. attēls parāda, ka sociālo zinātņu, komerczinību un tiesību zinātņu profesionālās tālākizglītības kursi biežāk ir formālās programmas, turpretim humanitāro zinātņu un mākslas, pakalpojumu, veselības aprūpes un sociālās labklājības jomas kursi biežāk ir neformālas izglītības programmas.

Latvijā, tāpat kā pārējā ES, cilvēki ar zemāku izglītības līmeni vēlākā dzīves posmā ir mazāk iesaistīti izglītībā. *Eurostat* dati liecina, ka nodarbināto (25 līdz 64 gadus vecu) līdzdalības īpatsvars formālajā pieaugušo izglītībā ir tuvs ES-28 vidējam līmenim, turpretim bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju līdzdalības līmenis ir zemāks (4. tabula). Nodarbināto līdzdalība neformālajā

izglītībā sasniedz tikai pusi no ES-28 vidējā līmeņa, un bezdarbnieku līdzdalības līmenis ir līdzīgs.

4. tabula. **Nodarbināto, bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju (25-64 gadus vecu) iesaiste izglītībā 2013.g. (%)**

	Nodarbinātie		Bezdarbnieki		Ekonomiski neaktīvie iedzīvotāji		Kopā	
Izglītība	Formālā	Nefor-mālā	Formālā	Nefor-mālā	Formālā	Nefor-mālā	Formālā	Nefor-mālā
ES-28	2,6	9,4	3,5	7,2	4,7	3,7	3,1	8,0
Latvija	2,5	4,7	1,7(u)	6,1	2,2	2,4	2,4	4,4

Avots: Eurostat, pēdējo reizi atjaunināts: 21.7.2014., dati iegūti: 4.9.2014; (u) zema ticamība.

Privātās izglītības iestādes (mācību centri) īsteno profesionālo tālākizglītību un neformālo izglītību, kā arī sadarbojas ar Nodarbinātības valsts aģentūru, kas caur savu 28 reģionālo filiāļu tīklu iepērk bezdarbnieku apmācību pakalpojumus.

Kopš 2010. gada jaunieši (17-25 gadus veci), kuri divus gadus nav piedalījušies subsidētās mācībās, var pieteikties dalībai Valsts izglītības attīstības aģentūras (VIAA) koordinētā ESF projekta īsās (viena līdz pusotra gada) profesionālās izglītības programmās. Tāpat arī kopš 2012. gada tajās var iestāties jaunieši ar profesionālu kvalifikāciju, kuri nav (paš-)nodarbinātie. Vairums izglītības programmu atbilst EKI 4. līmenim (Latvijas profesionālās kvalifikācijas 3. līmenim). Viengadīgās programmas nodrošina vienkāršu, Latvijas 2. profesionālās kvalifikācijas līmeņa profesiju apguvi. Kopš 2014. gada šīs izglītības programmas pieejamas jauniešiem (17-29 gadus veciem) iniciatīvas „Jauniešu garantija” ietvaros (skatīt 2.2.1.1. sadaļu).

2.2.2. Mācekļu izglītība

Mācekļu izglītība amatniecības sektorā pastāv kopš 1992. gada, taču tā tiek īstenota diezgan mazā mērogā. Likumā “Par amatniecību” (Augstākā Padome, 1993), „amata māceklis” definēts kā persona, kas iestājusies amatniecības uzņēmumā vai izglītības iestādē un noslēgusi mācību līgumu. Mācekļu izglītība tiek īstenota atsevišķi no citu izglītības sektoru programmām, un tā nav iekļauta izglītības programmu klasifikācijā (nav atbilstoša ISCED līmeņa). Nosacījumi par mācekļa izglītību un amatnieka kvalifikāciju iegūšanas kārtību ietverti tikai likumā „Par amatniecību”.

Mācekļu izglītībā iegūtās kvalifikācijas nenodrošina tiesības ne strādāt reglamentētās profesijās, ne mācīties formālās izglītības programmās. Šobrīd nav mehānisma, lai atkārtoti integrētu izglītībā tos, kas pārtraukuši mācekļu izglītību, nepabeidzot mācību programmu.

Mācekļu izglītības programmā iekļauti mācību periodi, kuriem seko Latvijas Amatniecības kameras rīkotie amata zellā un amata meistara eksāmeni. Latvijas Amatniecības kamera ir noslēgusi sadarbības līgumus ar vairākām profesionālās izglītības iestādēm, kas nodrošina teorētiskās mācības. Tātad mācekļu izglītības programmas ietver gan izglītību skolā, gan praksi uzņēmumā. Sadalījums starp izglītību skolā un mācību praksi nav noteikts.

Latvijas Amatniecības kamera pārrauga mācekļu izglītību un savā datubāzē reģistrē amata meistarus, zellus un mācekļus, amatniecības uzņēmumus un amatniecības darbnīcas. Tāpat arī tā izsniedz licences, kas dod cilvēkiem tiesības vadīt mācekļu mācības, amata meistariem šādas tiesības ir automātiski.

Jauniešus uzņem mācekļu izglītības programmās neatkarīgi no viņu iepriekšējās izglītības, taču ne agrāk kā tajā gadā, kad viņi sasniedz 16 gadu vecumu (ja vien viņiem nav vecāku vai aizbildņa atļaujas). Par mācekli var kļūt, atrodot amata meistaru – skolotāju. Mācekļiem ir jāapmeklē Latvijas Amatniecības kameras rīkotais izglītības kurss par amatu vēsturi. Mācekļu izglītības programmas izstrādā attiecīgā profesionālā asociācija, un tās apstiprina Latvijas Amatniecības kameras padome. Izglītības programmas garumu nosaka amatu asociācijas; vidēji tās ilgst trīs gadus. Bieži vien mācekļi, sākot no otrā mācekļu izglītības gada, saņem amata meistara vai uzņēmuma maksātu algu.

Mācekļu izglītībā var iegūt amata zellā diplomu un amata meistara diplomu. Lai iegūtu amata zellā un amata meistara kvalifikācijas, kandidātiem jābūt Latvijas Amatniecības kameras nozares vai reģionālās amatniecības asociācijas biedriem un jānoliek attiecīgie eksāmeni. Amata zellā eksāmenā ir divas daļas – teorētiskā un praktiskā (projekta prezentācija). Lai kārtotu amata meistara eksāmenu, kandidātiem – amata zelljiem – jābūt astoņu gadu darba pieredzei attiecīgajā jomā. Latvijas Amatniecības kamera piedāvā amata meistara kvalifikācijas kandidātiem teorētiskus divu mēnešu sagatavošanās kursus. Amata meistars, kas ieguvis atbilstošu augstāko izglītību, tiek uzskatīts par akadēmiski izglītotu amata meistaru.

Lai panāktu, ka profesionālā izglītība labāk reaģē uz darba tirgus vajadzībām, IZM ir uzsākusi jaunu mācekļu izglītības veida projektu. Attiecībā uz šo projektu tiek lietots vispārējs termins „darba vidē balstītas mācības”. IZM ir parakstījusi memorandu par sadarbību profesionālās izglītības jomā Eiropā (2012), kā arī nodomu protokolu ar Vācijas Federālo izglītības ministriju par sadarbību PI jomā (2013). Šī memoranda un protokola mērķis ir atbalstīt darba vidē balstītu mācību attīstību.

2013. gadā sešas profesionālās izglītības iestādes sāka piedāvāt darba vidē balstītās mācības vairākās profesionālās izglītības programmās. Tās ietver elastīgas mācību programmas izstrādi atbilstoši profesijas iezīmēm, kā arī dalītu

atbildību par izglītību (teoriju) un apmācību (praksi) starp skolām un uzņēmumiem. Profesionālās izglītības iestādes nodrošina teorētisko zināšanu apguvi un mācību programmas pilnveidi kopumā. Savukārt uzņēmumi nodrošina praktiskās mācības reālā darba vidē, kā arī maksā audzēkņiem stipendiju vai algu.

Projekts tika realizēts sekmīgi, un to augstu novērtēja gan audzēkņi/pedagogi, gan darba devēji. Salīdzinājumā ar 2013./14. gadu, 2014./15. gadā četras reizes vairāk skolu un sešas reizes vairāk uzņēmumu pieteicās dalībai darba vidē balstīto mācību projektā. Šī jaunā modeļa ieviešana izglītības sistēmas līmenī kļuvusi par izglītības un nodarbinātības politikas prioritāti 2014.-2020. gadam (Saeima, 2014). 2014. gadā IZM parakstīja „memorandu par sadarbību profesionālās izglītības jomā”, ar ko aizsākās sadarbības projekts darba vidē balstīto mācību jomā starp Baltijas valstīm un Šveici. Saeimā tiek apspriesti grozījumi (2014. gada oktobrī) Profesionālās izglītības likumā, kas nodrošinās tiesisko pamatojumu šai jaunajai pieejai.

2.2.3. Profesionālās izglītības īstenošana īpašām mērķa grupām

Bezdarbnieki saņem atbalstu jaunu profesionālo prasmju apguvei vai esošo uzlabošanai. Profesionālā izglītība un (pār)kvalifikācija ir viens no NVA realizētajiem aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem. 2013. gadā 6% no reģistrētajiem bezdarbniekiem bija iesaistīti profesionālās tālākizglītības programmās (kurās iegūstama profesionālā kvalifikācija), 3% bija iesaistīti profesionālās pilnveides programmās (kurās profesionālā kvalifikācija nav iegūstama), savukārt 22% bija iesaistīti neformālajā izglītībā. Papildus bezmaksas izglītībai bezdarbnieki saņem mēneša stipendiju 100 EUR apmērā.

Saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu (Saeima, 2002) kā īpašam riskam pakļautas ir minētas šādas grupas:

- (a) jaunieši (vecumā no 15 līdz 24 gadiem);
- (b) pirmspensijas vecuma cilvēki (5 gadi līdz valsts pensijas vecuma sasniegšanai);
- (c) ilgstošie (>1 gadu) bezdarbnieki;
- (d) personas, kas atgriežas darba tirgū (sešu mēnešu laikā) pēc bērna kopšanas atvaļinājuma;
- (e) cilvēki ar invaliditāti;
- (f) cilvēki, kuru aprūpē ir ģimenes loceklis;
- (g) bijušie ieslodzītie un (bijušie) narkomāni.

NVA stratēģiskais mērķis ir iekļaut īpašam riskam pakļautās grupas pasākumos, kas atbalsta aktīvu nodarbinātību (t.sk., profesionālajā izglītībā un (pār)kvalifikācijā).

Jaunieši ar īpašām vajadzībām ir cita īpašam riskam pakļauta grupa. Attīstības centri (pašvaldību speciālās internātskolas) nodrošina speciālās vispārējās pamatizglītības programmas un profesionālās pamatizglītības programmas audzēkņiem ar garīgās attīstība traucējumiem, izglītības programmās iegūstamas kvalifikācijas līdz EKI 3. līmenim (Latvijas profesionālās kvalifikācijas 1. līmenis). Labklājības ministrijas Sociālās integrācijas valsts aģentūra realizē nacionālo sociālās integrācijas programmu cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, nodrošinot plaša spektra profesionālās izglītības programmas (profesionālās pamatizglītības un profesionālās vidējās izglītības, pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības un profesionālās tālākizglītības programmas), kā arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Alsviķu arodskola (IZM pārziņā) realizē izglītības programmas jauniešiem ar īpašām vajadzībām.

Kopš 2011. gada valdība īpaši pievērsusies nepieciešamībai palīdzēt jauniešiem ieslodzījuma vietās apgūt pamatprasmes un iegūt profesionālo kvalifikāciju. Kopš 2014. gada VIAA ESF projekta (¹) ietvaros turpina organizēt profesionālās izglītības programmas ieslodzītajiem (vecumā no 15 līdz 29 gadiem).

Jaunieši, kas nemācās un nestrādā (NEET), ir mērķa grupa, kas saņem atbalstu izglītībai un nodarbinātībai iniciatīvas „Jauniešu garantija” ietvaros (Labklājības ministrija, 2013). Šī iniciatīva paredz paplašināt NVA sniegtos aktīvās nodarbinātības pasākumus un īstenot VIAA koordinētās īstermiņa profesionālās izglītības programmas (gadu līdz pusotru gadam) jauniešiem vecumā no 17 līdz 29 gadiem (2.2.1.1. sadaļa).

2.2.4. Profesionālās izglītības organizācija

Vairums profesionālās izglītības iestāžu ir valsts dibinātas, par lielāko daļu no tām atbild IZM. Par citām atbild Kultūras ministrija, Labklājības ministrija, kā arī Iekšlietu ministrija. Tāpat ir arī pašvaldību dibinātas (vai pārņemtas no valsts) profesionālās izglītības iestādes, kā arī privātas izglītības iestādes.

PI sistēmas pārvaldībā ir iesaistītas šādas valsts iestādes:

- (a) Ministru kabinets (MK) nosaka profesionālās izglītības politiku un stratēģiju, kā arī kārtību attiecībā uz profesiju standartu izstrādi, prakses organizēšanu, kvalifikācijas prasībām un profesionālās kvalifikācijas eksāmeņiem. Tāpat arī tas regulē eksaminācijas centru akreditāciju, nosaka kritērijus valsts atzītu izglītības dokumentu/kvalifikāciju piešķiršanai un ārvalstīs iegūtu kvalifikāciju

(¹) Sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošana iniciatīvas „Jauniešu garantija” ietvaros.

- atzīšanai, kā arī piešķir izglītības iestādēm profesionālās izglītības kompetences centra statusu;
- (b) Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) izstrādā profesionālās izglītības normatīvo ietvaru. Tā iesniedz priekšlikumus par valsts budžeta līdzekļu sadali, kā arī finansē profesionālās izglītības iestādes, ko tā ir dibinājusi. IZM arī organizē karjeras izglītības īstenošanu, kā arī ieceļ tās pārraudzībā esošo profesionālās izglītības iestāžu vadītājus un apstiprina šo iestāžu nolikumus;
 - (c) citas ministrijas (Kultūras ministrija, Labklājības ministrija, Iekšlietu ministrija) izstrādā priekšlikumus par līdzekļu sadali to pārraudzībā esošo profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, kā arī organizē profesionālo pilnveidi pedagogiem. Tāpat arī ministrijas organizē profesionālo tālākizglītību pieaugušajiem, kā arī profesionālo pilnveidi un mācības bezdarbniekiem. Tās sadarbojas ar IZM, izstrādājot profesiju standartus, kā arī saistībā ar izglītības kvalitātes nodrošināšanu un citiem jautājumiem;
 - (d) IZM Valsts izglītības satura centrs izstrādā profesionālās pamatzglītības, profesionālās vidējās izglītības un tālākizglītības, profesionālās pilnveides un profesionālās ievirzes izglītības saturu. Centrs izstrādā valsts eksāmenu saturu un kārtību, kā arī koordinē mācību līdzekļu izstrādi atbilstoši profesionālās izglītības standartiem. Centrs arī koordinē profesionālās izglītības pedagogu profesionālo pilnveidi;
 - (e) IZM Izglītības kvalitātes valsts dienests licencē izglītības programmas (izņemot pieaugušo neformālās un augstākās izglītības, kā arī interešu izglītības programmas). Dienests arī novērtē profesionālās (izņemot profesionālās augstākās) izglītības kvalitāti, kā arī kopš 2013. gada koordinē Eiropas kvalitātes ietvarstruktūras profesionālajā izglītībā un profesionālajā tālākizglītībā (EQAVET) ieviešanu;
 - (f) IZM Valsts izglītības attīstības aģentūra sekmē izglītības politikas izstrādi un ieviešanu (t.sk., tālākizglītības), darbojoties kā starpniekinstitūcija ES līdzekļu administrēšanā un kontrolē, ieviešot ES programmas, kā arī atbalstot karjeras izglītības politikas attīstību;
 - (g) Labklājības ministrija (LM) atbild par darba tirgus politikas attīstību, t.sk., izglītības pasākumiem;
 - (h) LM Nodarbinātības valsts aģentūra īsteno darba tirgus politiku, t.sk., mācību programmas bezdarbniekiem;
 - (i) pašvaldības piedalās profesionālās izglītības īstenošanā, vadot savas padotības skolas. Tās sekmē uzņēmējdarbības attīstību savā teritorijā, sadarbojas ar darba devēju organizācijām, kā arī palīdz audzēkņiem atrast prakses vietas.

- Sociālo dialogu un stratēģisko sadarbību (institucionālajā līmenī) nodrošina:
- (a) Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome, ko 2000. gadā dibināja ministrijas (labklājības, ekonomikas, finanšu, tieslietu, zemkopības, izglītības un zinātnes, reģionālās attīstības un pašvaldību lietu), Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, kā arī Latvijas Darba devēju konfederācija. Apakšpadomes uzdevumi ir:
 - (i) izvērtēt priekšlikumus un likumprojektus profesionālās izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības politikas jomā;
 - (ii) novērtēt un izteikt priekšlikumus par profesionālās izglītības vadību, finansēšanu un īstenošanu valsts un privātajās izglītības iestādēs;
 - (iii) akceptēt profesiju standartus pirms to iesniegšanai apstiprināšanai Ministru kabinetam;
 - (iv) apstiprināt Nozaru ekspertu padomju sagatavotos ikgadējos audzēkņu uzņemšanas plānus;
 - (b) 2011. gadā dibinātās 12 Nozaru ekspertu padomes (NEP), kuru galvenā funkcija ir piedāvāt risinājumus ilgtermiņa cilvēkresursu attīstībai savās nozarēs, kā arī nodrošināt, lai profesionālā izglītība tiktu īstenota atbilstoši darba tirgus vajadzībām. Tas ietver līdzdalību profesiju standartu, izglītības programmu, kvalitātes novērtēšanas kārtības, darba vidē balstītas mācību, uzt. izstrādē. NEP sagatavo un iesniedz IZM profesionālās izglītības uzņemšanas plānus. NEP darbojas arī pārstāvji no IZM, Ekonomikas ministrijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības. NEP sanāksmēs var piedalīties arī Labklājības ministrijas un NVA pārstāvji. Saeimā notiek diskusijas par NEP lomu un funkcijām, kuras vajadzētu ietvert Profesionālās izglītības likumā.

Izglītības un zinātnes ministrija, reaģējot uz negatīvajām demogrāfiskajām tendencēm, kuru rezultātā samazinās audzēkņu skaits profesionālajā izglītībā, izstrādāja „Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādnes 2010.-2015.gadam” (MK, 2010a). 2014. gadā IZM pārraudzībā bija 34 profesionālās skolas (IZM, 2014a). Pamatnostādnes apstiprina tālākas strukturālās reformas, līdz 2015. gadam samazinot profesionālās izglītības iestāžu skaitu līdz 30 un modernizējot to tīklu, skaidri nosakot iestādes veidu un jurisdikciju, kā arī nepieciešamības gadījumā skolas apvienojot.

2.2.5. Finansējums

Profesionālās izglītības finansēšanas kārtību nosaka Izglītības likums un Profesionālās izglītības likums (Saeima, 1998; 1999a).

Atkarībā no piederības, izglītības iestādes tiek finansētas no valsts budžeta, pašvaldību budžeta vai privātiem līdzekļiem (5. tabula). Valsts budžeta dotācijas

profesionālās izglītības programmām tiek piešķirtas, aprēķinot izmaksas uz vienu audzēkni.

5. tabula. **Profesionālās izglītības finansējuma avoti**

Skolas	Pedagogu algas	Fiksētās izmaksas (*)	Mainīgās izmaksas (**)
Valsts	VB	VB	VB
Pašvaldības	VB	PB vai VB	PB vai VB (izņemot pedagogu algas)
Privātās	PF/VB	PF	PF

VB: valsts budžets; PB: pašvaldības budžets; PF: privātais finansējums.

* Komandējumi, pakalpojumi, elektrība un ūdens, mācību līdzekļi, materiāltehniskais nodrošinājums.

** Stipendijas, dienesta viesnīcu uzturēšana, rehabilitācija, aprūpe, prakses vietas, apdrošināšana, kultūrizglītība un sports, algas (izņemot pedagogu algas).

Avots: ReferNet Latvija

Valsts un pašvaldību izglītības iestādēs (t.sk., pirmsskolas izglītības iestādēs) pedagogu algas tiek maksātas no valsts budžeta. Pašvaldības var maksāt piemaksas profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem. Akreditētām pamatzglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības programmām, kuras īsteno privātās izglītības iestādes, valsts arī finansē pedagogu algas.

Lielāko daļu profesionālās izglītības iestāžu ir valsts dibinātas un tās pārrauga valsts, tāpēc valsts budžets ir galvenais profesionālās izglītības finansējuma avots, taču finansējumu var piešķirt arī pašvaldības un privātās institūcijas. Izglītības iestādes (gan profesionālās, gan vispārējās izglītības) var saņemt papildu finansējumu kā ziedojumus vai samaksu par pakalpojumiem, ko var izmantot mācību līdzekļu un iekārtu iegādei, audzēkņu stipendijām, kā arī (daļējai) mācību maksas segšanai. Mācību maksa ir papildu profesionālās izglītības finansēšanas avots. Valsts un pašvaldību izglītības iestāžu, kas īsteno pirmsskolas, pamatskolas un vidējo izglītību, pakalpojumi ir bezmaksas; privātskolas var noteikt audzēkņiem mācību maksu.

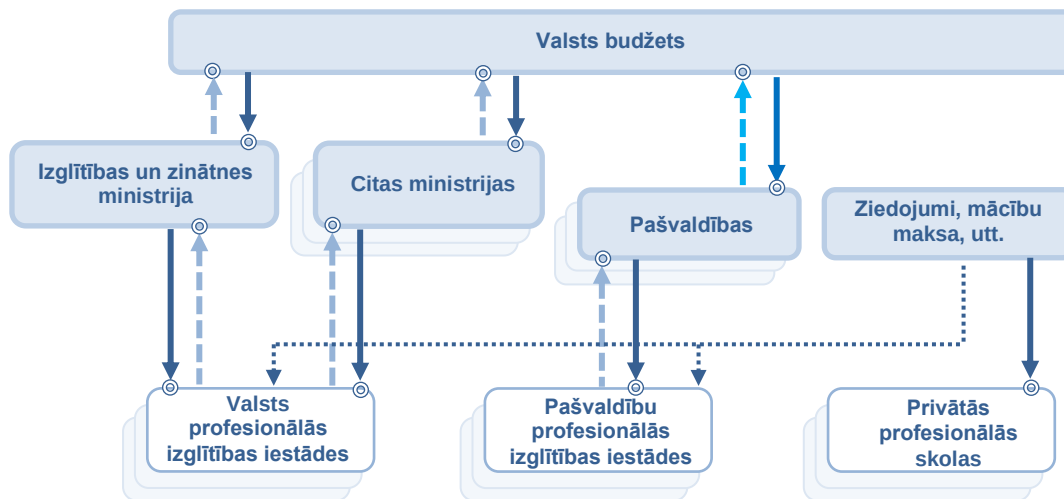
Valsts sedz normējamās un nenormējamās izmaksas (MK, 2007b), piemēram:

- (a) pabalsti (stipendijas);
- (b) dienesta viesnīcas uzturēšana;
- (c) rehabilitācijas un aprūpes pakalpojumi audzēkņiem ar īpašām vajadzībām;
- (d) kultūrizglītība un sporta nodarbības;
- (e) kvalifikācijas prakse uzņēmumos;
- (f) nelaimes gadījumu apdrošināšana praksei uzņēmumos.

Augstākajā izglītībā valsts finansē noteiktu skaitu studiju vietu, par kurām ir vienošanās, studentiem ar labām sekmēm. Studentiem ar sliktākām sekmēm vai

tādiem, kuri vēlas uzsākt studijas valsts nesubsidētā studiju jomā (kurā ir pārāk daudz studentu/absolventu), var noteikt mācību maksu. Pašvaldības var noteikt mācību maksu pašvaldības sporta un mūzikas profesionālās izglītības iestādēs.

8. attēls. **Sākotnējās profesionālās izglītības finansēšanas shēma**



Avots: ReferNet Latvija, 2011.g.

Izglītības iestādes var vienlaicīgi īstenot no dažādiem avotiem finansētas izglītības programmas (8. attēls).

Saskaņā ar Izglītības likumu (Saeima, 1998) pieaugušo izglītību var finansēt no valsts un pašvaldību budžetiem, darba devēju līdzekļiem, mācību maksas, ziedojumiem un citiem avotiem. Dažas pašvaldības iedala noteiktu sava budžeta daļu pieaugušo izglītībai. Svarīgi finansējuma avoti ir ES, Norvēģijas un Šveices finansiālās palīdzības instrumenti, t.sk. struktūrfondi un Erasmus+ (kādreizējā Mūžizglītības programma 2007.-13.), kas dažādu projektu ietvaros palīdzējuši paplašināt mācīšanās iespējas pieaugušajiem.

2005. gadā tika pārtraukta datu vākšana par profesionālās tālākizglītības finansēšanu. Ir pieejama tikai informācija par finansējumu no valsts budžeta, ESF, kā arī daļēji – par pašvaldību finansējumu. Statistikas dati par darba devēju vai individuāliem maksājumiem netiek regulāri vākti. Saskaņā ar Izglītības un zinātnes (2013. g.) apkopotajiem datiem, 2012. gadā pašvaldības neformālajā pieaugušo izglītībā ieguldīja apmēram 2,25 miljonus EUR 63 000 pieaugušajiem, salīdzinājumā ar 1,29 miljoniem EUR 29 000 pieaugušajiem 2009. gadā. Dažādos reģionos un pašvaldībās atbalsts ir atšķirīgs. Pašvaldības ir izveidojušas papildu atbalsta instrumentus:

- (a) finansējums vai līdzfinansējums administratīvajā teritorijā esošajām izglītības iestādēm (pieaugušo izglītības centriem, tautskolām, kultūras centriem, vispārējās izglītības iestādēm), kas piedāvā pieaugušo neformālo izglītību;
- (b) nodrošināta infrastruktūra vai nomas maksas atlaides pieaugušo neformālās izglītības īstenotājiem;
- (c) līdzfinansējums ES un citiem projektiem, kas pievēršas pieaugušo neformālās izglītības ieviešanai un attīstībai;
- (d) piedāvātas subsīdijas NVO, kas nodrošina izglītības pakalpojumu pieejamību pieaugušajiem.

Taču ir maz ticams, ka pietiks ar šīm aktivitātēm, lai līdz 2020. gadam sasniegtu pieaugušo iesaistes izglītībā mērķi – 15%.

2.2.6. Pedagogi un praktisko mācību vadītāji

Latvijas profesionālajā izglītībā nelieto angļu valodas terminu „*trainer*”. Pedagogi nodrošina gan teorētiskās, gan praktiskās mācības. Visi profesionālās izglītības pedagogi var strādāt gan sākotnējā izglītībā, gan tālākizglītībā, gan pamatzglītības, gan vidējās izglītības pakāpē.

Profesionālās izglītības pedagogi:

- (a) īsteno izglītības programmas atbilstoši valsts profesionālās izglītības standartiem un profesiju standartiem un sekmē audzēkņu radošumu un patstāvību;
- (b) izstrādā mācību programmas (ko apstiprina profesionālo izglītības iestāžu vadītāji);
- (c) mācību procesā izmanto jaunas idejas, tehnoloģijas un metodes;
- (d) novērtē audzēkņu zināšanas un prasmes.

2014. gadā jauni MK noteikumi noteica prasības sākotnējai pedagogu izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai, kā arī ieviesa profesionālās kompetences pilnveides kārtību (MK, 2014c). Tagad pedagogiem, kuriem nav pedagoģiskā kvalifikācija, ir jāapmeklē augstākās izglītības iestādēs piedāvāts studiju kurss pedagoģijā (72 stundas). Tāpat arī pedagogiem izvirzīta prasība reizi trīs gados apmeklēt vismaz 36 stundas garu profesionālās pilnveides kursu.

Profesionālo mācību priekšmetu pedagogiem jābūt vismaz:

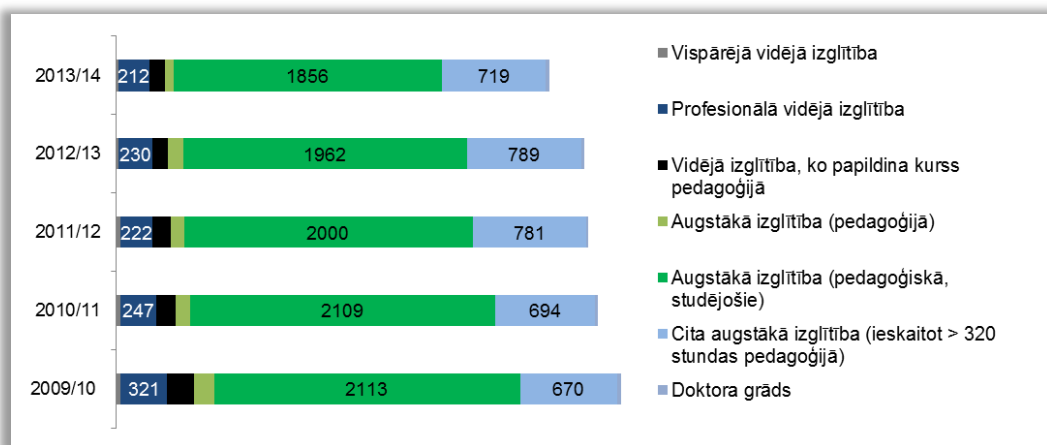
- (a) augstākajai izglītībai attiecīgajā jomā (piemēram, inženierzinātnēs), ko papildina kurss pedagoģijā (72 stundas);
- (b) profesionālās vidējās izglītības (vai amata meistara) līmeņa kvalifikācijai, ko papildina kurss pedagoģijā (72 stundas).

Prasība beigt kursu pedagoģijā neattiecas uz prakses vadītājiem, kuri gadā pasniedz mazāk par 240 stundām.

Profesionālajā izglītībā vispārējo mācību priekšmetu pedagogiem jābūt vismaz:

- (a) augstākajai pedagoģiskajai izglītībai un attiecīgā mācību priekšmeta skolotāja kvalifikācijai; vai
- (b) augstākajai izglītībai attiecīgajā zinātņu jomā un vai nu attiecīgā mācību priekšmeta skolotāja kvalifikācijai (var būt arī students) vai arī pabeigušam pedagoģijas kursu (72 stundas).

9. attēls. Profesionālās izglītības pedagogu kvalifikācija



Avots: Izglītības un zinātnes ministrija <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-profesionala/11937.html> [skatīts 28.1.2015].

Vairums profesionālās izglītības pedagogu ir ieguvuši augstāko izglītību (9. attēls). Kopš 2009./10.m.g. profesionālās izglītības pedagogu skaits ir samazinājies par 14%. Vienlaikus augstāko izglītību ieguvušo pedagogu īpatsvars ir palielinājies no 81% līdz 87%.

Prasības attiecībā uz augstākās izglītības mācībspēku, t.sk., koledžu mācībspēku, izglītību un kvalifikāciju ir noteiktas Augstskolu likumā (Saeima, 1995c).

2.2.7. Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras ieviešana

2011. gadā LKI tika pielīdzināta EKI. To veido astoņi līmeņi. Mācīšanās rezultātu sasniegšana ir noteikta kā viens no uzdevumiem valsts akadēmiskās izglītības (MK, 2014a) un valsts otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (MK, 2014b) standartos. Arī valsts vispārējās un profesionālās izglītības standartos ir integrētas zināšanas, prasmes un attieksmes.

Ietvarstruktūrā ietilpst formālā pamatizglītība, vidējā un augstākā izglītība (vispārējā/akadēmiskā un profesionālā) (Akadēmiskās informācijas centrs un IZM, 2012).

2010. gadā LKI līmeņu aprakstus ietvēra Ministru kabineta „Noteikumos par Latvijas izglītības klasifikāciju” (MK, 2008c ar 2010. un 2014. g. grozījumiem). LKI līmeņu aprakstu pamatā ir mācīšanās rezultāti. Līdzīgi EKI, tie formulēti kā:

- (a) zināšanas (zināšanas un izpratne);
- (b) prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes);
- (c) kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana).

MK noteikumi visas formālās izglītības programmas pielīdzina attiecīgajam LKI/EKI līmenim, kā tas parādīts 6. tabulā.

6. tabula. **Formālās izglītības kvalifikācijas un EKI/LKI līmeņi**

LKI/ EKI līmenis	Latvijas izglītības dokumenti (kvalifikācijas)
1	Apliecība par vispārējo pamatzglītību (speciālās izglītības programmas skolēniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem)
2	Apliecība par vispārējo pamatzglītību (speciālās izglītības programmas skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem)
3	Apliecība par vispārējo pamatzglītību Apliecība par profesionālo pamatzglītību
4	Atestāts par vispārējo vidējo izglītību Atestāts par arodizglītību (bez tiesībām stāties augstskolā) Diploms par profesionālo vidējo izglītību (ar tiesībām stāties augstskolā)
5	Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības diploms (1.līmeņa profesionālā augstākā (koledžas) izglītība; studiju ilgums pilna laika studijās 2-3 gadi)
6	Bakalaura diploms Profesionālā bakalaura diploms Profesionālās augstākās izglītības diploms, profesionālās augstākās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, studiju ilgums pilna laika studijās – vismaz 4 gadi)
7	Maģistra diploms Profesionālā maģistra diploms Profesionālās augstākās izglītības diploms, profesionālās augstākās kvalifikācijas diploms (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība, kopējais pilna laika studiju ilgums – vismaz 5 gadi)
8	Doktora diploms

Avots: Ministru kabinets, 2008c.

MK noteikumi (MK, 2013c) paredz, ka augstākās izglītības diploma pielikumos jāietver LKI/EKI vai EAIT ietvarstruktūras līmenis. Visi LKI/EKI līmeņi

arī jāatspoguļo Latvijas augstākās izglītības sistēmas diagrammā, kas ir daļa no diploma pielikuma.

Atbilstoši grozījumiem (tiek izskatīti, iesniegti 2014.g.) Profesionālās izglītības likumā (Saeima, 1999a) līdz 2015. gadam valsts atzītajos profesionālo izglītību apliecinošajos un profesionālo kvalifikāciju apliecinošos dokumentos vajadzētu norādīt attiecīgo LKI līmeni.

2008. gadā Akadēmiskās informācijas centram (AIC), kas pārstāv Latviju ENIC-NARIC, Europass un ReferNet tīklos, IZM deleģēja EKI Nacionālā koordinācijas punkta funkcijas. AIC organizēja nacionālo konsultāciju procesu un sekmēja ietvarstruktūras izveidošanu. Tā kā ietvarstruktūras ieviešanai nepieciešams īstenot sarežģītas reformas, tika nolemts LKI pielīdzināšanu EKI veikt divos secīgos posmos:

- (a) 2009.-11.g.: LKI izveidošana, Latvijas formālās izglītības sistēmas pielīdzināšana EKI mūžizglītībai un EAIT kvalifikāciju ietvarstruktūrai;
- (b) 2013.-2015.: pašnovērtējuma ziņojuma izvērtēšana, pamatojoties uz jauno Profesionālās izglītības likumu (paredzamo), Augstākās izglītības likumu (paredzamo), kā arī realizēto projektu rezultātiem, piemēram, ESF projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana” (2010.-2015.g.).

2.2.8. Profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana

2009. gadā MK apstiprināja koncepciju „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (MK, 2009). Koncepcija arī atbalsta profesionālās izglītības programmu pilnveidi. Atsevišķi plānotie rezultāti ir jau sasniegti. 2012.-2013.g. ar ESF atbalstu tika izveidotas 14 nozaru kvalifikāciju struktūras, pamatojoties uz dažādu tautsaimniecības nozaru izpēti.

Ir izveidota jauna profesionālās izglītības programmu modulārā struktūra. Šī pieeja ietver mācīšanās rezultātu, mācību metožu un sasniegumu vērtēšanas indikatoru izmantošanu. Lai mainītu pašreizējo izglītības programmu struktūru, tika izveidoti pieci moduļi (profesionālajai sākotnējai un tālākizglītībai), kuri veicina mūžizglītības kompetenču apguvi profesionālajā izglītībā. Šī kompetence iekļauta arī valsts izglītības un profesiju standartos. VISC ir izstrādājis metodiskos ieteikumus profesionālās izglītības modulāro programmu veidošanai (VISC, 2013), kuri tika izmēģināti 2013. gadā. Ir uzsākts dialogs par alternatīviem mācīšanās rezultātu novērtēšanas veidiem saistībā ar jauno modulāro pieeju. Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014.-2020. gadam (Saeima, 2014) modulārās pieejas izmantošana tiek uzskatīta par vienu no galvenajiem virzītājspēkiem PI pievilcības paaugstināšanai.

IZM ir nominējusi četrus nacionālos ekspertus, lai popularizētu Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālajā izglītībā un apmācībā (ECVET) un veicinātu tās ieviešanu Latvijā. 2014. gadā VIAA uzsāka Erasmus+ projektu, lai atbalstītu nacionālo ECVET ekspertu komandu. Projekts ilgs līdz 2015. gadam.

2.3. Citas izglītības iespējas strādājošajiem

Profesionālās zināšanas, prasmes un kompetenci iespējams apgūt arī neformālajā izglītībā un īsos profesionālās pilnveidesursos, kurus piedāvā profesionālās izglītības iestādes, augstākās izglītības iestāžu tālākizglītības nodaļas un to filiāles, tirdzniecības kameras, pieaugušo izglītības centri, asociācijas un privātās izglītības iestādes.

2.3.1. Nozaru izglītības programmas

Izglītības iestādes, kas piedāvā izglītības programmas reglamentētajās profesijās vai profesijās ar īpašām kvalifikācijas prasībām, var īstenot arī neformālo izglītību. Piemēram, Latvijas Ārstu biedrība piedāvā neformālās izglītības kursus ārstiem, kuri gatavojas (re)sertifikācijai.

VISC organizē skolotāju kvalifikācijas celšanas seminārus un kursus. Centrs izmanto ESF līdzfinansējumu skolotāju, izglītības iestāžu direktoru un bibliotekāru profesionālajai tālākizglītībai un pilnveidei.

Nozaru asociācijas arī izmanto ESF atbalstu, lai ar izglītības palīdzību veicinātu uzņēmumu konkurētspēju. Projektus realizē partnerībās, no kurām vairums pievēršas datorzinībām, inženierzinātnēm un tehnoloģijām, ražošanai, dizainam, radošajām industrijām, dabaszinātnēm, matemātikai un statistikai.

2.3.2. Mācības darba vietā

Uzņēmumiem nav pienākums paaugstināt savu darbinieku kvalifikāciju. Taču Darba likumā (Saeima, 2001a) noteikts, ka darba devējiem jāsedz visas to iniciētās (profesionālās) izglītības izmaksas. Vairumā gadījumu darbinieku mācības ir atkarīgas no viņu darba devēju iniciatīvas un pieejamajiem resursiem. Uzņēmumos mēdz izmantot arī darbinieku rotāciju kā izglītošanas līdzekli.

Uzņēmumu īstenotās mācības, kas palīdz darbiniekiem pielāgoties jauniem uzdevumiem, lai garantētu/uzlabotu viņu izaugsmi, ir neformālās izglītības veids, kas sniedz iespēju apgūt jaunas prasmes un kompetenci. Izglītības iestādes (lielo uzņēmumu mācību centri vai ārējie (pieaugušo) mācību centri) var nodrošināt uzņēmuma vajadzībām atbilstošas mācību programmas. Pasniedzējus algo mācību iestāde, vai arī darba devēji slēdz līgumu ar mācībspēkiem par kursu īstenošanu. Parasti mācību iestāde atbild par savu izglītības programmu izstrādi.

Noteiktās reglamentētās profesijās iespējams konsultēties ar citām institūcijām, lai nodrošinātu kvalifikāciju atbilstību visām būtiskajām prasībām. Cita veida kvalitātes nodrošināšana nenotiek.

Nesen veiktā 14 tautsaimniecības nozaru pētījumā tika analizēta sākotnējās profesionālās izglītības un tālākizglītības īstenošana nozarē. Rezultāti atklāj, ka profesionālās izglītības iestādes nenodrošina atsevišķas no konkrētajās nozares profesijās vajadzīgajām prasmēm, tāpēc lielie uzņēmumi parasti saviem darbiniekiem nodrošina darba vidē balstītas mācības uzņēmumā. Piemēram, siltumapgādes uzņēmuma „Rīgas Siltums” mācību centrs nodrošina savu darbinieku apmācību kopš 1999. gada. Sadarbībā ir citiem nozares uzņēmumiem mācību centrs reizi mēnesī apmāca arī citu uzņēmumu darbiniekus.

Savukārt dabasgāzes piegādātājs „Latvijas Gāze” vienkāršiem amatiem labprātāk pieņem darbā cilvēkus bez specifiskām priekšzināšanām un nodrošina nepieciešamo izglītību savā mācību centrā, kā arī darbavietā mentora uzraudzībā. Kopumā šīs izglītojošās aktivitātes ir vērstas specifisku tehnisko prasmju apguvi, piemēram, bīstama darba veikšanai. Saskaņā ar pētījuma rezultātiem, lielie uzņēmumi uzskata, ka labākais veids, kā to darbinieki var apgūt nepieciešamās prasmes, ir praktiskās mācības darba vietā. Savukārt daudzi vidējie un mazie uzņēmumi nevar nodrošināt šādas mācīšanās iespējas. Vairums uzņēmumu (kaut gan – lielākoties lielie uzņēmumi) ir gatavi finansēt savu darbinieku kvalifikācijas celšanu.

2.3.3. Finansēšanas mehānismi

Valstī netiek apkopota statistika par uzņēmumu izdevumiem izglītībai. Nodokļu sistēma nemudina darba devējus investēt izglītībā. Savu izglītības budžetu var atļauties tikai lieli, stabili uzņēmumi, kuriem parasti ir cilvēkresursu attīstības stratēģija. Mazāki uzņēmumi parasti darbinieku izglītībā iegulda mazāk, jo tiem ir citas prioritātes, piemēram, kā izdzīvot tirgū.

Valsts aģentūras atbalsta ES fondu līdzfinansētus projektus darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanai. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra koordinē cilvēkresursu attīstības projektus, par kuriem uzņēmumiem ir liela interese. NVA koordinē izglītības pasākumus nodarbinātajiem (t.sk. tiem, kas pakļauti bezdarba riskam).

2.4. Jaunākās attīstības tendences pieaugušo izglītības politikā

Pieaugušo izglītības sistēmas optimizācija ir izaicinājums IZM, kā arī citām iesaistītajām pusēm, t.sk. valstij un sociālajiem partneriem. 2013.-2014. gadā IZM organizēja sešus starpresoru forumus, lai apspriestu iniciatīvas pieaugušo izglītības jomā 2014.-2020. gadam, tā rezultātā tika izveidots jauns sadarbības modelis pieaugušo izglītībā. Šo projektu finansiāli atbalstīja Eiropas Komisija.

IZM plāno 2015. gadā sakārtot nacionālo pieaugušo izglītības sistēmu, kā arī noteikt 25-54 gadus vecu strādājošo iedzīvotāju prioritārās mācīšanās vajadzības. IZM arī veicinās darba devēju aktīvu sadarbību ar profesionālās izglītības iestādēm, kā arī ieviesīs pasākumus, lai atvieglotu darba ņēmēju iesaistīšanos tālākizglītībā. Tāpat arī tiek plānots risināt pašreizējo statistikas datu trūkumu par neformālo pieaugušo izglītību, kā arī uzņēmumos īstenoto izglītību.

3.nodaļa

Kvalifikāciju veidošana profesionālajā izglītībā

3.1. Darba tirgus vajadzību prognozēšana

Ekonomikas ministrijas un NVA pienākums ir sniegt darba tirgus prognozes.

Ekonomikas ministrija veido vidējā termiņa un ilgtermiņa prognozes. Tā ir izveidojusi Darba tirgus prognozēšanas konsultatīvo padomi – platformu valsts, darba devēju, darba ņēmēju un pašvaldību dialogam. Padomes diskusiju pamatā ir Ekonomikas ministrijas publicētās vidējā termiņa darba tirgus prognozes:

- (a) ziņojums par tautsaimniecības attīstību (divreiz gadā), kas ietver prognozes un iepriekšējās attīstības apskatu (Ekonomikas ministrija, 2014a);
- (b) ziņojums par darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm (Ekonomikas ministrija, 2014b).

Šie ziņojumi ietver pārskatu par darbaspēka piedāvājumu un pieprasījumu, kā arī raksturo darbaspēka izglītības jomas, līmeni un tālākās izglītības iespējas (t.sk., profesionālās izglītības). IZM izmanto šos datus, plānojot PI īstenošanu.

Darba tirgus pieprasījuma prognozēšanas instrumenti balstās 2007. gadā izveidotajā dinamiskās optimizācijas modelī, kura struktūras pamatā ir darba tirgus līdzsvarošanas koncepcijas sistēmdinamikas pieeja. Modelis ņem vērā darbaspēka novecošanu un profesionālo mobilitāti. Darbaspēka pieprasījumu nozarēs nosaka tautsaimniecības nākotnes izaugsmes un ražīguma izmaiņu scenāriji. Pieprasījuma sadalījums pa profesijām izriet no darbaspēka pieprasījuma un sagaidāmajām pārmaiņām nozaru profesionālajā struktūrā. Izglītības pieprasījumu raksturo attiecīgā darba veikšanai nepieciešamās prasmes vai izglītības līmenis. Darba tirgus prognozes balstās Latvijas situācijai pielāgotās starptautiskās klasifikācijas sistēmās, līdz ar to nacionālās prognozes ir starptautiski salīdzināmas.

Saskaņā ar EM „Informatīvo ziņojumu par darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm” (Ekonomikas ministrija, 2014b), līdz 2020. gadam darbaspēka pieprasījums palielināsies gandrīz par divām trešdaļām trīs nozarēs: apstrādes rūpniecībā, tirdzniecībā un komercpakalpojumu jomā. Palielināsies pieprasījums tradicionālajās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā. Tā rezultātā strauji augs pieprasījums pēc augsti kvalificētiem speciālistiem (ar augstāko un profesionālo vidējo izglītību). Tiek prognozēts, ka tādās nozarēs kā inženierzinātnes, ražošana (galvenokārt elektrotehnikas un elektronikas, metālapstrādes, inženiermehānikas un pārtikas ražošanas nozarēs), dabaszinātnes un informācijas tehnoloģijas būs

nepietiekams darbaspēka piedāvājums. Ja nemainīsies izglītības struktūra, ilgtermiņā būtiski trūks arī mašīnu un iekārtu operatoru, kvalificētu strādnieku un amatnieku. Līdzīga situācija veidosies arī lauksaimniecības, mežsaimniecības un zvejniecības nozarēs, kā arī tajās nozarēs, kurās ir daudz nodarbināto tuvu pensijas vecumam. Gandrīz visās nozarēs, it īpaši – pēc 2020. gada, samazināsies pieprasījums pēc zemi kvalificēta darbaspēka.

NVA izstrādā īstermiņa darbaspēka prognozes. Tā divreiz gadā veic darba devēju aptaujas, lai paredzētu izmaiņas darbaspēka pieprasījuma struktūrā nākamajā pusgadā. Aptauja palīdz noskaidrot profesiju pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņu iemeslus. Šos rezultātus izmanto, lai pielāgotu bezdarbnieku izglītības piedāvājumu.

Centrālā statistikas pārvalde (CSP) veic darbaspēka aptauju četras reizes gadā un apkopo datus par iedzīvotāju izglītības līmeni, nodarbinātību pēc ekonomiskās darbības veida un profesijas.

Datus par augstākās izglītības iestāžu un profesionālās izglītības iestāžu absolventiem apkopo pašas izglītības iestādes un iesniedz IZM un CSP tālākai analīzei un publicēšanai. Atbilstoši grozījumiem (2011.g.) Augstskolu likumā (Saeima, 1995c) augstākās izglītības iestādēm ir jānodrošina informācijas par absolventu nodarbinātību apkopošana un analīze, kas ir nodrošinājis vairāk datu. Darbaspēka apsekojumā, kā arī CSP īstenotos mazāka mēroga pētījumos tiek analizēti arī dažādi absolventu profesionālās darbības aspekti.

3.2. Kvalifikāciju veidošana

Profesionālās izglītības programmas veido atbilstoši valsts izglītības un profesiju standartiem.

Profesionālās izglītības programmu saturu nosaka valsts profesionālās izglītības standarti (MK, 2000), kas ietver izglītības stratēģiskos mērķus, pamatprincipus, obligāto saturu, teorijas un prakses īpatsvaru, kā arī vērtēšanas kārtību. Tāpat arī profesionālās izglītības iestādes nodrošina, ka to piedāvātās programmas ietver attiecīgajam profesijas standartam atbilstošās zināšanas, prasmes un kompetenci (skatīt 2.2.4. sadaļu).

Profesiju standartus izstrādā darba grupas, kurās ir ministriju, pašvaldību, darba devēju, darba ņēmēju, Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras, kā arī NVO un profesionālās izglītības iestāžu pārstāvji. Profesiju standartus izskata Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome, apstiprina MK, un tie tiek pārskatīti vismaz reizi piecos gados.

Profesionālās kvalifikācijas eksāmenus, kuri sastāv no teorētiskās un praktiskās daļas, veido atbilstoši gan profesiju, gan valsts izglītības standartiem. Eksaminācijas procesā piedalās atbilstošo nozaru organizāciju pārstāvji.

3.3. Profesionālās izglītības sasaiste ar darba tirgu

Lai nodrošinātu profesionālās izglītības sasaisti ar darba tirgu, tiek izmantoti divi instrumenti: izglītības īstenošanas kvantitatīva ierobežošana vai paplašināšana un tās kvalitātes uzlabošana.

IZM izmanto 12 Nozaru ekspertu padomju priekšlikumus, kā arī vidējā un ilgtermiņa prognozes par darbaspēka pieprasījumu un piedāvājumu, lai plānotu profesionālās izglītības piedāvājumu (īstenošanas plānus, t.sk., potenciālo audzēkņu skaitu un programmu veidus).

Tāpat arī nepārtraukti norit darbs pie profesionālās izglītības programmu kvalitātes uzlabošanas. Kopš 2007. gada profesiju standartiem ir jāietver profesionālā kompetence, t.i., profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopums noteiktā darba situācijā. Ir jāatjauno pirms 2007. gada veidotie profesiju standarti un izglītības programmas, kamēr to akreditācija ir spēkā. Līdz ar jauna profesiju klasifikatora un tā lietošanas kārtības pieņemšanu 2010. gadā (MK, 2010b) ir jāpārskata arī pirms 2010. gada pieņemtie profesiju standarti. Pamatprofesiju standarti 14 nozarēs tiek saskaņoti ar darba tirgus vajadzībām, izmantojot ESF atbalstu. 2014. gadā standartu pārskatīšana bija daļēji pabeigta.

Lai reaģētu uz augsto jauniešu bezdarba līmeni, tika pieņemti grozījumi valsts profesionālās izglītības standartos, lai ieviestu īsās (1-1,5 gadam ilgas) profesionālās izglītības programmas 17 līdz 25 gadus veciem jauniešiem, pirms tam šo izglītības programmu ilgums bija divi gadi. Īso izglītības programmu īstenošanu atbalsta VIAA koordinēts ESF projekts, kurā līdz 2015. gada vidum tiks nodrošināta izglītība 70 dažādu profesiju speciālistiem. Nozaru organizācijas un Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome vienojas par projektā īstenojamām programmām. Tāpat arī Jauniešu garantijas iniciatīvas ietvaros VIAA sadarbojas ar vairāk nekā 40 profesionālās izglītības iestādēm.

3.4. Kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā

IZM atbild par politiku un stratēģiju izglītības pieejamības un kvalitātes nodrošināšanai. IZM izglītības iestādes (t.sk. profesionālās izglītības iestādes) nodrošina politikas dokumentos un normatīvajos aktos noteikto kvalitāti.

Kvalitāte tiek nodrošināta:

- (a) izstrādājot izglītības politiku;
- (b) licencējot un akreditējot izglītības iestādes;
- (c) licencējot un akreditējot izglītības programmas;
- (d) uzraugot izglītības procesu.

Akreditācijas princips nodrošina visu valsts, pašvaldību un privāto izglītības iestāžu īstenoto profesionālās izglītības programmu satura atbilstību noteiktiem standartiem. Tas arī palielina izglītības īstenošanas caurskatāmību, kā arī veicina Latvijas kvalifikāciju atzīšanu ārvalstīs. Viena no IKVD funkcijām ir profesionālās izglītības programmu licencēšanas un akreditācijas organizēšana, kā arī valsts, pašvaldību un privāto izglītības iestāžu un eksaminācijas centru akreditēšana.

Tikai akreditētas pašvaldību vai privātas profesionālās izglītības iestādes var pieteikties valsts finansējumam profesionālās tālākizglītības, profesionālās pilnveides un profesionālas ievirzes izglītības programmām. 2010. gadā IKVD pievienojās EQAVET darba grupai, kas pilnveido kvalitātes novērtēšanas sistēmu profesionālajai izglītībai. IKVD kopš 2013. gada koordinē EQAVET ieteikumu un Eiropas vienotu kvalitātes nodrošināšanas kritēriju ieviešanu profesionālajā izglītībā nacionālajā līmenī (MK, 2013e) (skatīt 2.2.4. un 3.6. sadaļas).

Licencēšanas un akreditācijas procesa laikā IKVD piesaista ārējos ekspertus un nozares pārstāvjus un darba devējus, lai novērtētu izglītības programmu atbilstību valsts izglītības standartiem, profesiju standartiem un citiem noteikumiem. Visiem ekspertiem ir specifiskas zināšanas par akreditācijas procesu.

VISC nodrošina profesionālās izglītības (izņemot augstāko izglītību) satura izstrādi atbilstoši valsts izglītības standartiem (skatīt 2.2.4. sadaļu). Centrs arī nodrošina vienota valsts profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādi un īstenošanu, koordinē mācību līdzekļu izstrādi atbilstoši valsts vispārējās un profesionālās izglītības standartiem, kā arī koordinē pedagogu profesionālo pilnveidi.

Augstākās izglītības padome (AIP) atbild par kvalitātes nodrošināšanu augstākajā (t.sk., profesionālajā) izglītībā. Padome pieņem lēmumus par augstākās izglītības iestāžu akreditāciju un iesniedz tos IZM apstiprināšanai. 2011.-2013. gadā AIP īstenoja ESF projektu, kurā novērtēja lielāko daļu augstākās (arī profesionālās) izglītības programmas. Nacionālie un starptautiskie eksperti novērtēja 860 studiju programmas 28 studiju virzienos un sniedza

ieteikumus to uzlabošanai. Rezultātus izmantoja augstāko izglītības programmu akreditēšanai 2013. gadā.

2012. gadā MK pieņēma jaunus „Augstskolu, , koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumus” (MK, 2012b). Tā vietā, lai akreditētu katru atsevišķu studiju programmu, tagad tiek akreditēti studiju virzieni, kas ietver visas šī virziena studiju programmas. Augstākās izglītības iestāžu/koledžu novērtēšanu un akreditāciju, kā arī studiju programmu licencēšanu (MK, 2013d) organizēja IZM. 2014. gada beigās MK nolēma šo funkciju nodot Akadēmiskās informācijas centram.

2013. gadā IKVD izveidoja studiju virzienu reģistru – publisku portālu ⁽²⁾, kurā pieejama informācija par augstākās izglītības statistiku, iestāžu un studiju virzienu akreditāciju, kā arī citus svarīgākos datus.

3.5. Neformālās izglītības un ikdienējās mācīšanās atzīšana

Viens no „Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013. gadam” (MK) mērķiem bija izveidot sistēmu ārpus formālās izglītības iegūto prasmju un kompetences atzīšanai.

Ārpus formālās izglītības iegūtās profesionālās kompetences (EKI 3.-4. līmenī) novērtēšanas sistēma tika izveidota 2011. gadā pēc grozījumiem Profesionālās izglītības likumā (Saeima, 1999a). Novērtēšanas procesu realizē akreditētas profesionālās izglītības iestādes un eksaminācijas centri, kuri saņēmuši IKVD deleģējumu. Novērtēšanas kārtību regulē MK noteikumi (MK, 2011b).

Novērtēšanas procesā ir šādi posmi:

- (a) pieteikuma iesniegšana;
- (b) profesionālās kvalifikācijas eksāmens;
- (c) profesionālo kvalifikāciju apliecinoša dokumenta izsniegšana.

Novērtēšana tiek veikta par samaksu. Profesionālās izglītības iestādēm, kuras novērtē profesionālo kompetenci, kandidāti ir jāinformē (bez maksas) par profesijas standartu prasībām un eksaminācijas kārtību. Saskaņā ar MK noteikumiem (MK, 2011c) pēc eksāmena nokārtošanas pretendenti saņem profesionālās kvalifikācijas apliecību.

⁽²⁾ Skatīt <https://svr.ikvd.gov.lv> [skatīts 29.1.2015.].

Attiecībā uz augstāko izglītību MK „Iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi” (MK, 2012a) tika pieņemti pēc 2011. gada grozījumiem Augstskolu likumā (Saeima, 1995c). Profesionālajā pieredzē sasniegtus mācīšanās rezultātus var atzīt tikai atbilstošas nozares studiju programmā. Tātad mācīšanās rezultātiem jābūt sasniegtiem tādā profesijā, kas atbilst nozarei, kurā tiek īstenota studiju programma.

3.6. Sadarbība ar ieinteresētajām pusēm

Nesenās profesionālās izglītības sistēmas reformas balstās sekmīgā valsts un sociālo partneru sadarbībā. Nozaru ekspertu padomēm bija svarīga loma, saskaņojot profesionālās izglītības ar tautsaimniecības vajadzībām. Pēc 14 nozaru izpētes tika izveidota nozaru kvalifikāciju struktūra un izstrādāti atbilstoši apraksti. Turpinās pamatprofesiju standartu un kvalifikāciju pamatprasību izstrāde un atjaunināšana.

Tāpat arī ciešā sadarbībā ar ieinteresētajām pusēm tika izstrādāta modulārā pieeja profesionālās izglītības programmu saturam un kvalifikācijas eksāmeniem. EQAVET un Eiropas vienotu profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas kritēriju ieviešana notiek sadarbībā ar sociālajiem partneriem. 2013.-2014. gadā EQAVET koordinators (IKVD) organizēja diskusiju ciklu par kvalitātes nodrošināšanas jautājumiem, iesaistot Nozaru ekspertu padomes, IZM un citas ieinteresētās puses. IKVD apkopoja ieinteresēto pušu viedokļus un ievieš EQAVET kvalitātes kritērijus un indikatorus Latvijas profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmā.

4.nodaļa

Profesionālās izglītības pievilcības veicināšana

4.1. Atbalsts audzēkņiem, izglītības iestādēm un uzņēmumiem

Sākotnējās profesionālās izglītības pievilcība un priekšlaicīgi mācības pametušo skaita samazināšana ir nacionālās politikas prioritātes. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (Saeima, 2014) paredz virkni preventīvu un kompensējošu pasākumu, piemēram:

- (a) veicināt jauniešu iesaisti interešu izglītībā;
- (b) nodrošināt stipendijas profesionālās izglītības audzēkņiem;
- (c) veikt izpēti par agrīnās mācību pamešanas iemesliem;
- (d) ieviest sākotnējās profesionālās izglītības programmas Jauniešu garantiju iniciatīvas ietvaros;
- (e) apzināt NEET jauniešus un iesaistīt viņus izglītībā.

Atšķirībā no skolēniem vispārējā izglītībā, profesionālās izglītības audzēkņi saņem ikmēneša stipendiju atbilstoši MK „Noteikumiem par stipendijām” (MK, 2004). Valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi saņem stipendiju no profesionālās izglītības iestādes stipendiju fonda. Stipendijas apjoms ir no 10 līdz 71 EUR mēnesī. Bāreņi vai /bez vecāku aprūpes palikušie bērni (kuri nav bērnu aprūpes un audzināšanas iestādē, audžuģimenē vai aizbildņa ģimenē) un audzēkņi ar labākajām sekmēm mācībās vai sasniegumiem citās sabiedriskās aktivitātēs saņem paaugstinātu stipendiju.

No 2009. līdz 2015. gadam sākotnējās profesionālās izglītības audzēkņiem, kuriem ir labas sekmes, ir iespēja saņemt ESF līdzfinansētu stipendiju, kuras apjoms mēnesī ir:

- (a) pirmajā mācību gadā: 14-29 EUR;
- (b) otrajā, trešajā un ceturtajā mācību gadā: 29-71 EUR;
- (c) 17 līdz 25 gadus veci audzēkņi īsajās izglītības programmās: līdz 100 EUR (kopš 2012. gada).

Profesionālās izglītības audzēkņi ir atzinuši, ka pabalsti un stipendijas ir sekmīgs motivācijas instruments. Šobrīd IZM izvērtē iespēju aizvietot ESF projekta finansējumu ar valsts finansējumu.

Ir pieejami arī nodokļu atvieglojumi iedzīvotājiem un uzņēmumiem, kurus regulē likumi „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” un „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” (Saeima, 1993; 1995a).

Iedzīvotāji var pieprasīt Valsts ieņēmumu dienestam (VID) samazināt ar nodokli apliekamo ienākumu apjomu par izdevumiem izglītībai (un veselības aprūpes pakalpojumiem), maksimums par 213 EUR gadā, t.sk. izdevumus par brāļiem/māsām/bērniem, kas nav sasnieguši 24 gadu vecumu (MK, 2001). VID atbild arī par nodokļu atvieglojumu izmantošanas pārraudzību, taču jaunākā VID statistika neaptver visus pieprasījumus, jo izdevumu atmaksu var pieprasīt trīs gadus pēc to rašanās.

Nodokļu normatīvajā regulējumā „izglītība” tiek saprasta kā piedalīšanās:

- (a) valsts akreditētās izglītības programmās (t.sk., augstākās un profesionālās izglītības);
- (b) ES/Eiropas ekonomiskās zonas valstu akreditētās profesionālās izglītības programmās;
- (c) prasmju vai kvalifikāciju pilnveidē.

Augstākās izglītības (t.sk., profesionālās) studenti var pieteikties divu veidu studiju kredītiem: studiju maksai un sociālo vajadzību nodrošināšanai. Studiju kredītus piedāvā atsevišķas bankas (vai citas kredītiestādes), un tie ir valsts garantēti.

Saskaņā ar Profesionālās izglītības likumu (Saeima, 1999a) akreditētu pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu studenti var pretendēt uz abu veidu kredītiem. Kredītu piešķiršanas, atmaksas un dzēšanas kārtība noteikta Augstskolu likumā (Saeima, 1995c).

2014. gadā MK apsprieda darbaspēka nodokļa atvieglojumus darba devējiem, kas piedāvā prakses vietas (IZM, 2014b).

4.2. Karjeras izglītība un konsultācijas

Par karjeras izglītību un konsultācijām atbild Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) un Labklājības ministrija. Izglītības likumā (Saeima, 1998) noteikts, ka pašvaldību pienākums ir nodrošināt karjeras izglītību bērniem un jauniešiem. Kopš 2013. gada likums arī nosaka audzēkņu tiesības saņemt karjeras izglītību un konsultācijas, kā arī iezīmē izglītības iestāžu vadītāju atbildību par karjeras izglītības pakalpojumu nodrošināšanu, kā arī definē atbilstošos terminus. Profesionālās izglītības likums (Saeima, 1999a) nosaka IZM atbildību par karjeras izglītības un konsultāciju ieviešanu profesionālajā izglītībā.

Pašreizējā karjeras attīstības atbalsta sistēma pastāv kopš 2006. gada, kad tika apstiprināta Labklājības ministrijas koncepcija „Karjeras attīstības atbalsta sistēmas pilnveidošana” (MK, 2006a), kas tika veidota, sadarbojoties IZM, Ekonomikas ministrijai, bijušajai Reģionālās attīstības ministrijai, Latvijas Pašvaldību savienībai, sociālo partneru organizācijām, kā arī karjeras izglītības

praktiķiem. Šis dokuments aptver visus mūžilgu karjeras attīstības atbalsta aspektus, t.sk. mehānismus, lai nodrošinātu ieinteresēto pušu labāku sadarbību un koordināciju dažādos līmeņos.

2007. gadā tika nodibināta Karjeras attīstības atbalsta sistēmas sadarbības padome, kura apvieno politikas veidotājus no atbilstošajām ministrijām, karjeras konsultantus, sociālos partnerus un klientus. Padome izstrādā priekšlikumus par izmaiņām valsts un vietējā līmenī, tādējādi dodot savu ieguldījumu karjeras attīstības atbalsta politikas un sistēmas pilnveidē. Tā arī sadarbojas ar Latvijas delegāciju Eiropas mūžilgas karjeras attīstības atbalsta politikas sadarbības tīklā.

Saskaņā ar MK noteikumiem (MK, 2010c) karjeras izglītības nodrošināšana ir viens no izglītības iestāžu kvalitātes vērtēšanas kritērijiem. Jaunie MK noteikumi (MK, 2013b) paredz papildu prasības profesionālās izglītības iestādēm, kas vēlas iegūt profesionālās izglītības kompetences centru statusu. Šiem kompetences centriem jānodrošina individuālas karjeras konsultācijas, kā arī karjeras izglītība, lai palīdzētu audzēkņiem apgūt karjeras vadības prasmes.

IZM deleģēja VIAA pārstāvēt Latviju *Euroguidance* sadarbības tīklā. Šī funkcija, kuru finansē Izglītības un zinātnes ministrija un ES Erasmus+ programma, ietver atbalstu karjeras izglītības politikas ieviešanai izglītības nozarē un informācijas sniegšanu par izglītības iespējām Latvijā un citās ES valstīs.

VIAA izstrādā informatīvus materiālus, lai sniegtu metodoloģisku atbalstu izglītības iestādēs strādājošajiem karjeras konsultantiem, kā arī informatīvus materiālus jauniešiem un pieaugušajiem. VIAA arī organizē seminārus praktiķiem un kopš 2012. gada organizē „karjeras nedēļu” lielajās pilsētās. VIAA uztur un regulāri atjauno nacionālo izglītības iespēju datubāzi ⁽³⁾, kurā atrodama informācija par vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības iestādēm un programmām, kā arī par neformālās izglītības iespējām. VIAA arī piedāvā tīmekļa vietni ⁽⁴⁾, kurā informē par darba pasauli. Sadarbībā ar Akadēmiskās informācijas centru VIAA uztur un atjaunina tīmekļa vietni ⁽⁵⁾ ārvalstu studentiem, kurā ietverta praktiska informācija par izglītības programmām svešvalodās.

Karjeras izglītība un konsultācijas ietilpst arī NVA pienākumos, NVA darbojas saskaņā ar Darba likumu (Saeima, 2001a), likumu „Par sociālo drošību” (Saeima, 1995b) un Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu (Saeima,

⁽³⁾ Skatīt www.niid.lv [skatīts 28.1.2015.].

⁽⁴⁾ Skatīt www.profesijupasaule.lv [skatīts 28.1.2015.].

⁽⁵⁾ Skatīt www.studyinlatvia.lv [skatīts 28.1.2015.].

2002). Pēdējais nosaka NVA funkciju nodrošināt karjeras konsultācijas bezdarbniekiem un darba meklētājiem. Aģentūra nodrošina:

- (a) karjeras informāciju un plānošanu;
- (b) dzīves un darba vērtību analīzi;
- (c) karjeras konsultācijas tiešsaistē;
- (d) atbalstu, lai gatavotos darba intervijām (CV un pieteikuma vēstuli rakstīšana);
- (e) citus pakalpojumus.

Konsultāciju metodes tiek izvēlētas atbilstoši klienta vajadzībām. Pirmā konsultācija tiek veltīta vizītes mērķu noskaidrošanai, kā arī piemērotāko tālāko darba metožu izvēlei, kas var koncentrēties uz profesionālo interešu izpēti, profesionālās piemērotības, kā arī klienta zināšanu, prasmju, kompetenču un vērtību izzināšanu. Nepieciešamības gadījumā tiek nodrošināts psiholoģisks atbalsts strukturētas sarunas veidā, lai apspriestu iespējamās problēmu risinājumus. NVA interneta portāls „Karjeras pakalpojumi” ⁽⁶⁾ ietver informāciju par izglītības iestādēm, profesijām, pašnovērtējuma testiem, kā arī piedāvā iespēju saņemt e-konsultāciju.

Saskaņā ar Augstskolu likumu (Saeima, 1995c) studentiem ir tiesības saņemt informāciju par viņu studiju un iespējamās karjeras jautājumiem. Daudzās augstskolās ir izveidoti karjeras centri, kas sniedz informāciju par izglītību un karjeras iespējām, bet citās augstskolās šos pienākumus veic mācītbspēki.

Privātajā un nevalstiskajā sektorā karjeras izglītības pakalpojumi ir nepietiekami attīstīti, taču ir dažas daudzsoļošanas iniciatīvas. Piemēram, ir izveidots jauniešu konsultāciju interneta portāls ⁽⁷⁾ (kopš 2008. gada), kas ietver informāciju par karjeras un izglītības jautājumiem un tiek uzskatīts par lielāko Latvijā.

4.3. Svarīgākie izaicinājumi

Šobrīd svarīgākais izaicinājums ir nodrošināt jauniešiem piekļuvi karjeras pakalpojumiem. Ekonomiskās krīzes laikā NVA mainīja uzsvāru – no karjeras izglītības skolēniem/audzēkņiem pievērsoties bezdarbnieku atbalstīšanai. Tāpēc ir būtiski atjaunot karjeras konsultantu darbību izglītības sistēmā. Taču ierobežoto līdzekļu dēļ ir atlikta skolēnu/audzēkņu karjeras atbalsta pasākumu ieviešana

⁽⁶⁾ Skatīt Karjeras pakalpojumi, <http://www.nva.gov.lv/karjera> [skatīts 28.1.2015.].

⁽⁷⁾ Skatīt www.prakse.lv [skatīts 28.1.2015.].

izglītības sistēmā, izmantojot karjeras izglītību un konsultācijas (Jaunzeme, 2013). Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam (Saeima, 2014) paredz, sākot ar 2015. gadu, veicināt karjeras izglītību un paplašināt individuālu karjeras pakalpojumu pieejamību mūžizglītības kontekstā, izmantojot valsts un ES finansējumu tās atbalstam.

Saīsinājumu saraksts

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
ECTS	Eiropas kredītu pārneses sistēma
ECVET	Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālajai izglītībai un apmācībai
EAIT	Eiropas augstākās izglītības telpa
EQAVET	Eiropas kvalitātes nodrošināšana profesionālajā izglītībā un apmācībā
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
ESF	Eiropas Sociālais fonds
ES	Eiropas Savienība
IKP	iekšzemes kopprodukts
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
ISCED	starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
IT	informācijas tehnoloģija
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra
MK	Ministru kabinets
NEET	jaunieši, kas nemācās un nestrādā
NVO	nevalstiskā organizācija
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
PI	profesionālā izglītība
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VISC	Valsts izglītības satura centrs

Atsauču saraksts

[Tīmekļa vietnes skatītas 27.1.2015]

- Akadēmiskās informācijas centrs; Izglītības un zinātnes ministrija (2012). *Latvijas izglītības sistēmas piesaiste Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūrai mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūrai: pašvērtējuma ziņojums*. https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/Latvijas%20pasvertejuma%20zinojums%202%20versija_maijs%2012.pdf
- Ministru kabinets (2000). *Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu*. Noteikumi Nr. 211 (pēdējo reizi grozīti 31.8.2010, Nr. 826). <http://likumi.lv/doc.php?id=8533>
- Ministru kabinets (2001). *Noteikumi par attaisnotajiem izdevumiem par izglītību un ārstnieciskajiem pakalpojumiem*. Nr. 336 (pēdējo reizi grozīti 24.9.2013, Nr. 931.). <http://likumi.lv/doc.php?id=27973>
- Ministru kabinets (2004). *Noteikumi par stipendijām*. Noteikumi Nr. 740 (pēdējo reizi grozīti 19.11.2013, Nr. 1331). <http://likumi.lv/doc.php?id=93004>
- Ministru kabinets (2006a). *Par Konceptiju Karjeras attīstības atbalsta sistēmas pilnveidošanai*. Ministru kabineta rīkojums Nr. 214. <http://likumi.lv/doc.php?id=132990>
- Ministru kabinets (2006b). *Noteikumi par specialitāšu, apakšspecialitāšu un papildspecialitāšu sarakstu reglamentētajām profesijām*. Noteikumi Nr. 460 (pēdējo reizi grozīti 31.1.2012, Nr. 84.). <http://likumi.lv/doc.php?id=137108>
- Ministru kabinets (2007a). *Profesiju standartu izstrādes kārtība*. Noteikumi Nr. 149 (pēdējo reizi grozīti 25.6.2009, Nr. 642). <http://likumi.lv/doc.php?id=153849>
- Ministru kabinets (2007b). *Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo*. Noteikumi Nr. 655 (pēdējo reizi grozīti 12.8.2014, Nr. 470.). <http://likumi.lv/doc.php?id=164266>
- Ministru kabinets (2008a). *Par Programmu mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-13.gadam ieviešanai 2008.-13.gadā*. Noteikumi Nr. 254 (pēdējo reizi grozīti 9.12.2009, Nr. 834). <http://likumi.lv/doc.php?id=175049>
- Ministru kabinets (2008b). *Noteikumi par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.1.1.1.aktivitātes: Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai: pirmo projektu iesniegumu atlases kārtu*. Noteikumi Nr. 939 (pēdējo reizi grozīti 12.11.2013, Nr. 1297.). <http://likumi.lv/doc.php?id=184629>
- Ministru kabinets (2008c). *Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju*. Noteikumi Nr. 990 (pēdējo reizi grozīti 23.9.2014.). <http://likumi.lv/doc.php?id=184810>
- Ministru kabinets (2009). *Par koncepciju ‘Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā’*. Noteikumi Nr. 629 (pēdējo reizi grozīti 17.8.2012, Nr. 395). <http://likumi.lv/doc.php?id=197894>

- Ministru kabinets (2010a). *Par Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņēm 2010.-15.gadam*. Noteikumi Nr. 5 (pēdējo reizi grozīti 7.12.2012, Nr. 590.). <http://likumi.lv/doc.php?id=203373>
- Ministru kabinets (2010b). *Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību*. Noteikumi Nr. 461 (pēdējo reizi grozīti 30.9.2014, Nr. 579.). <http://likumi.lv/doc.php?id=210806>
- Ministru kabinets (2010c). *Kārtība, kādā akreditē vispārējās un profesionālās izglītības programmas, izglītības iestādes un eksaminācijas centrus*. Noteikumi Nr. 825 (pēdējo reizi grozīti 12.6.2012, Nr. 400). <http://likumi.lv/doc.php?id=217947>
- Ministru kabinets (2011a). *Noteikumi par aktīvo nodarbinātības pasākumu un preventīvo bezdarba samazināšanas pasākumu organizēšanas un finansēšanas kārtību un pasākumu īstenotāju izvēles principiem*. Noteikumi Nr. 75 (pēdējo reizi grozīti 12.8.2014, Nr. 452). <http://likumi.lv/doc.php?id=225425>
- Ministru kabinets (2011b). *Kārtība, kādā novērtē ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci*. Noteikumi Nr. 146 (pēdējo reizi grozīti 30.8.2011, Nr. 663)]. <http://likumi.lv/doc.php?id=226788>
- Ministru kabinets (2011c). *Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtība akreditētās profesionālās izglītības programmās*. Noteikumi Nr. 662 (pēdējo reizi grozīti 18.12.2012, Nr. 918). <http://likumi.lv/doc.php?id=235206>
- Ministru kabinets (2012a). *Iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi*. Noteikumi Nr. 36. <http://likumi.lv/doc.php?id=242653>
- Ministru kabinets (2012b). *Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi*. Noteikumi Nr. 668 (pēdējo reizi grozīti 25.4.2013, Nr. 229). <http://likumi.lv/doc.php?id=252142>
- Ministru kabinets (2013a). *Noteikumi par darbības programmas 'Infrastruktūra un pakalpojumi' papildinājuma 3.1.1.1.aktivitātes: 'Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai' otrās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanu*. Noteikumi Nr. 51 (pēdējo reizi grozīti 26.11.2013, Nr. 1364.). <http://likumi.lv/doc.php?id=254593>
- Ministru kabinets (2013b). *Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība*. Noteikumi Nr. 144. <http://likumi.lv/doc.php?id=255589>
- Ministru kabinets (2013c). *Kārtība, kādā izsniedz valsts atzītus augstāko izglītību apliecinošus dokumentus*. Noteikumi Nr. 202. <http://likumi.lv/doc.php?id=256157>
- Ministru kabinets (2013d). *Studiju programmu licencēšanas noteikumi*. Noteikumi Nr. 230. <http://likumi.lv/doc.php?id=256418>
- Ministru kabinets (2013e). *Izglītības kvalitātes valsts dienesta nolikums*. Noteikumi Nr. 225. <http://likumi.lv/doc.php?id=256415>
- Ministru kabinets (2014a). *Noteikumi par valsts akadēmiskās izglītības standartu*. Noteikumi Nr. 240. <http://likumi.lv/doc.php?id=266187>

- Ministru kabinets (2014b). *Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu*. Noteikumi Nr. 512.
<http://likumi.lv/doc.php?id=268761>
- Ministru kabinets (2014c). *Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību*. Noteikumi Nr. 363. <http://likumi.lv/doc.php?id=258334>
- Eiropas Komisija (2011). *National reform programme of Latvia for implementation of the Europe 2020 strategy*.
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_latvia_en.pdf
- Jaunzeme, I. (2013). Karjeras attīstības atbalsta sistēmas darbības izvērtējums Latvijā: pamatojoties projekta 'Eiropas mūžilga karjeras atbalsta politikas tīkls' metodiskajiem ieteikumiem. Rīga: VIAA.
http://www.viaa.gov.lv/files/news/19710/p_t_jums_emkapt_kaas.pdf
- Ekonomikas ministrija (2014a). *Economic development of Latvia: report*.
https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/2014_jun_eng.pdf
- Ekonomikas ministrija (2014b). *Informatīvais ziņojums par darba tirgus vidēja un ilgtermiņa prognozēm*.
https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/EMZino_150814.pdf
- Ekonomikas ministrija; Centrālā statistikas pārvalde (2014). *National economy of Latvia: macroeconomic review*. Vol. 59, No 2.
https://www.em.gov.lv/files/tautsaimniecibas_attistiba/makro_59_en.pdf
- Izglītības un zinātnes ministrija (2014a). *Informatīvais ziņojums par paveikto Izglītības un zinātnes ministrijas padotībā esošo profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijā un resursu efektīvā izmantošanā, turpinot strukturālās reformas laika posmā no 2013.gada 1.janvāra līdz 2014.gada 30.jūnijam*. <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4899>
- Izglītības un zinātnes ministrija (2014b). *Informatīvais ziņojums 'Iespējas komersantiem, kuri piedāvā prakses vietas, piemērot darbaspēka nodokļu atlaides vai citus alternatīvus atvieglojumus'*.
<http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40336834&mode=mk&date=2014-10-21>
- Labklājības ministrija (2011). *Stratēģija pārejai no īstermiņa krīzes sekas mazinošiem aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem uz tradicionālajiem aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem*.
http://www.lm.gov.lv/upload/darba_tirgus/darba_tirgus/lmstrat_0501111.pdf
- Labklājības ministrija (2013). *Informatīvais ziņojums par jauniešu garantijas īstenošanu Latvijā 2014.-2018.gadā*. <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4609>
- Labklājības ministrija (2014). *Iekļaujošas nodarbinātības pamatnostādnes 2014.-20.gadam (kopsavilkums)*.
http://tap.mk.gov.lv/doc/2014_08/LMKops_140814_IekI_Nodarb.791.doc
- Saeima (1993). *Par iedzīvotāju ienākuma nodokli*. Pēdējo reizi grozīts 6.3.2014.
<http://likumi.lv/doc.php?id=56880>
- Saeima (1995a). *Par uzņēmumu ienākuma nodokli*. Pēdējo reizi grozīts 6.11.2013. <http://likumi.lv/doc.php?id=34094>
- Saeima (1995b). *Par sociālo drošību*. Pēdējo reizi grozīts 6.3.2008.
<http://likumi.lv/doc.php?id=36850>
- Saeima (1995c). *Augstskolu likums*. Pēdējo reizi grozīts 12.9.2013.
<http://likumi.lv/doc.php?id=37967>

- Saeima (1998). *Izglītības likums*. Pēdējo reizi grozīts 9.7.2013.
<http://likumi.lv/doc.php?id=50759>
- Saeima (1999a). *Profesionālās izglītības likums*. Pēdējo reizi grozīts 15.11.2012.
<http://likumi.lv/doc.php?id=20244>
- Saeima (1999b). *Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam*. Pēdējo reizi grozīts 19.9.2013. <http://likumi.lv/doc.php?id=14595>
- Saeima (2001a). *Darba likums*. Pēdējo reizi grozīts 21.6.2012.
<http://likumi.lv/doc.php?id=26019>
- Saeima (2001b). *Par reglamentētajām profesijām un profesionālās kvalifikācijas atzīšanu*. Pēdējo reizi grozīts 5.12.2013. <http://likumi.lv/doc.php?id=26021>
- Saeima (2002). *Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums*. Pēdējo reizi grozīts 13.6.2013. <http://likumi.lv/doc.php?id=62539>
- Saeima (2013). *Par valsts budžetu 2014.gadam*.
<http://likumi.lv/doc.php?id=262269>
- Saeima (2014). *Saeimas paziņojums 2014.gada 22.maijā: par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-20.gadam apstiprināšanu*.
<http://likumi.lv/doc.php?id=266406>
- Augstākā padome (1993). *Latvijas Republikas likums: Par amatniecību*. Pēdējo reizi grozīts 24.4.2008. <http://likumi.lv/doc.php?id=63052>
- VISC (2013). *Metodiskie ieteikumi modulāro profesionālās izglītības programmu izstrādei*.
http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/metmat/metiet_modul_izstrade.pdf

Tīmekļa vietnes

ReferNet Latvija: www.refernet.lv

Izglītības un zinātnes ministrija: www.izm.gov.lv

VISC: www.visc.gov.lv

IKVD: www.ikvd.gov.lv

VIAA: www.viaa.gov.lv

Latvijas Amatniecības kamera: www.lak.lv

Latvijas Darba devēju konfederācija: www.iddk.lv

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība: www.lizda.lv

Nacionālā izglītības iespēju datubāze: www.niid.lv

CSP: www.csb.gov.lv

Akadēmiskās informācijas centrs: www.aic.lv

Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs: www.aiknc.lv

Kultūras ministrija: www.km.gov.lv

Ekonomikas ministrija: www.em.gov.lv

Labklājības ministrija: www.lm.gov.lv

NVA: www.nva.gov.lv

1. pielikums

Terminu skaidrojums

Darba vidē balstītas mācības
Profesionālajā izglītībā šo pieeju/sistēmu īsteno kopš 2013. gada. Tā attiecas uz praktisko prasmju un zināšanu apguvi primāri reālā darba vidē uzņēmumā, tikai salīdzinoši nelielu daļa laika (vairumā gadījumu mazāk nekā pusi) audzēkņi pavada, apgūstot teorētiskās zināšanas izglītības iestādē. Pretstatā mācekļu izglītībai šī sistēma nodrošina ar LKI saistītas kvalifikācijas apguvi un ir daļa no formālās izglītības sistēmas.
Formālā izglītība
Ietver pamatzglītību, vidējo izglītību un augstāko izglītību (Saeima, 1998).
Kompetence
Nacionālās ietvarstruktūras kontekstā termins formulēts kā spēja veikt analīzi, sintēzi un novērtēšanu. Profesionālās izglītības likumā (1999, ar grozījumiem 2010.gada jūlijā) ir definēta tikai „profesionālā kompetence”: profesionālās darbības veikšanai nepieciešamo zināšanu, prasmju un atbildības kopums noteiktā darba situācijā. Tomēr varētu piemērot arī definīciju, ko lieto Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā: pierādīta spēja izmantot zināšanas, prasmes un personīgās, sociālās un/vai metodoloģiskās spējas darba un mācību situācijās un profesionālajā un personīgajā attīstībā. Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras kontekstā kompetence ir aprakstīta ar atbildības un autonomijas jēdzieniem.
Kvalifikācija
Noteiktai profesijai atbilstošas izglītības un profesionālās meistarības dokumentāri apstiprināts novērtējums (Saeima, 1998). Latvijas kontekstā šis termins izraisa neskaidrību: angļu valodas termins „qualification” latviešu valodā nozīmē izglītību apliecinošs dokuments vai diploms; turpretī latviešu valodas terminu „kvalifikācija” attiecina tikai uz profesionālo izglītību.
Mācekļu izglītība
Latvijas kontekstā termina nozīme ir līdzīga starptautiskajai definīcijai: sistemātiska ilgtermiņa izglītība, mainoties mācību periodiem izglītības iestādē vai mācību centrā un darbavietā; māceklim ir līgumattiecības ar darba devēju, un viņš var saņemt atalgojumu. Darba devējs uzņemas atbildību par izglītības nodrošināšanu, kas noved pie konkrētās profesijas apguves saskaņā ar Latvijas Amatniecības kameras un Izglītības un zinātnes ministrijas veidotām izglītības programmām. Mācekļu izglītība tiek īstenota nošķirti no programmām citos izglītības sektoros un tā nav iekļauta izglītības programmu klasifikācijā (nav atbilstošā ISCED līmeņa).

Neformālā izglītība
Ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība (Saeima, 1998).
Pamatizglītības otrais posms (<i>lower secondary education</i>, ISCED 2)
Latvijā netiek lietots vidējās izglītības iedalījums <i>lower</i> un <i>upper secondary education</i> , tāpēc šis izglītības posms attiecas uz pamatzglītību un tiek saukts par pamatzglītības otro posmu (7.-9. klase); tas attiecas gan uz vispārējās, gan profesionālās izglītības programmām.
Pēcvidējā izglītība (ISCED 4)
Latvijā vienu līdz trīs gadus ilgas programmas tiek klasificētas kā vidusskolas programmas. Šajās programmās tiek apgūtas tikai profesionālās zināšanas un prasmes. Mācību process un vērtēšana tiek organizēta līdzīgi kā citās vidējās izglītības programmās, bet audzēkņi parasti ir vecāki nekā vidējās izglītības programmās.
Prasmes
Latvijas definīcija līdzinās starptautiskajai ⁽⁸⁾ , t.i., spējas pielietot zināšanas un paņēmienus uzdevumu veikšanai un problēmu risināšanai.
Profesija
Fiziskās personas nodarbošanās veids preču ražošanas, sadales vai pakalpojumu sfērā, arī izglītībā, kultūrā un mākslā, kam nepieciešama noteikta sagatavotība (Saeima, 1999a).
Profesionālā tālākizglītība
Profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju (Profesionālās izglītības likums, 1999). Tādējādi termins ir interpretēts līdzīgi starptautiskajai definīcijai, t.i., profesionālo tālākizglītību var plaši definēt kā izglītības ceļā gūta profesionālā pilnveide, kuru īsteno parasti pēc pabeigtas sākotnējās profesionālās izglītības. Tās īstenošanu nodrošina valsts institūcijas, sociālie partneri, nozares, uzņēmumi, indivīdi, kā arī virkne brīvprātīgo un kopienas organizāciju.

⁽⁸⁾ EKI prasmes aprakstītas kā kognitīvās (loģiskās, intuitīvās un radošās domāšanas izmantošana) un praktiskās (saistītas ar roku veiklību un paņēmieni, materiālu, rīku un instrumentu izmantošanu).

Sākotnējā profesionālā izglītība

Formāli organizēta profesionālā izglītība, galvenokārt vidējās izglītības pakāpē, kas ir līdzīga starptautiskajai definīcijai, t.i., izglītība, kuru uzsāk pēc pilna laika obligātās izglītības (galvenokārt deviņus gadus ilgām mācībām pamatzglītības līmenī) iegūšanas, lai apgūtu profesijai nepieciešamās zināšanas, prasmes un kompetenci. Darba organizācijas un normatīvo aktu līmenī sākotnējā profesionālā izglītība nav atdalīta no profesionālās tālākizglītības. Lielākoties profesionālo izglītību īsteno izglītības iestādēs, ietverot mācību periodus skolā un uzņēmumā; Latvijā sākotnējo profesionālo izglītību sauc par „profesionālo izglītību”.

Terciārā jeb augstākā izglītība (ISCED 5-7)

Izglītības pakāpe zinātnē vai mākslā, ko iegūst pēc vidējās izglītības iegūšanas (Saeima, 1998).

Vidējā izglītība (ISCED 3)

Latvijā nelieto dalījumu *lower* un *upper secondary education*; šis līmenis attiecas uz vidējo izglītību pēc 9 gadu pamatzglītības ieguves, ilgst 3-4 gadus un ietver vispārējās un profesionālās izglītības programmas.

Vispārējā izglītība

Izglītība, kas galvenokārt veidota, lai tās ieguvēji dziļāk izprastu mācību priekšmetus vai to grupas, un īpaši, bet ne obligāti, ar mērķi sagatavot tās ieguvējus tālākai izglītībai tajā pašā vai augstākā pakāpē. Šīs programmas nav specializētas kādā konkrētā jomā, un parasti tās apgūst izglītības iestādēs. Pēc šo programmu sekmīgas pabeigšanas to absolventi nesaņem profesionālo kvalifikāciju. Jēdziens „vispārējā izglītība” galvenokārt tiek lietots, lai apzīmētu vispārējo vidējo izglītību, bet termins „akadēmiskā izglītība” tiek lietots augstākas izglītības programmu apzīmēšanai.

2. pielikums

Profesionālā izglītība pamatizglītības un vidējās izglītības līmenī

Apraksts	Uzņemšanas prasības	Galvenās tautsaimniecības nozares	ISCED 2011 un EKI līmenis	Vispārējie: profesionālie mācību priekšmeti (%)	Teorija: prakse (*) (%)	Vidējais mācību ilgums	Tālākās izglītības (horizontālas/vertikālas) vai darba iespējas
Profesionālās pamatizglītības programma (t.sk. pedagoģiskās korekcijas programma)	(a) Pamatizglītība (b) Bez pamatizglītības, taču sasniegts vismaz 15 gadu vecums	Primārās nozares, apstrādes rūpniecība, būvniecība; komercdarbības un citi pakalpojumi.	P/A 254 EKI 3	60:40	35:65	1-3 gadi	Profesionālās vidējās izglītības programmas, darba tirgus
Arodizglītības programma	Vispārējā vai profesionālā pamatizglītība	Primārās nozares, apstrādes rūpniecība, būvniecība, transports un sakari, komercdarbības un citi pakalpojumi, sabiedriskie pakalpojumi	P/A 353 EKI 4	60:40	35:65	3 gadi	Profesionālās vidējās izglītības, izlīdzinošā vispārējās vidējās izglītības programmas, darba tirgus
Izlīdzinošās vispārējās vidējās izglītības programma	Profesionālā arodizglītība, trīs gadus pēc pamatizglītības	---	P/A 344 EKI 4	100:0	---	1 gads	Augstākās izglītības programmas
Arodizglītības programma	Vispārējā vai profesionālā pamatizglītība	Primārās nozares, apstrādes rūpniecība, būvniecība, transports un sakari,	P 351, A 254 EKI 3	0:100	35:65	1 gads	Profesionālās vidējās izglītības programmas, darba tirgus
Arodizglītības programma	Bez pamatizglītības, bet sasniegts vismaz	transports un sakari,	P/A 254 EKI 3	60:40	35:65	3 gadi	Profesionālās vidējās izglītības

Apraksts	Uzņemšanas prasības	Galvenās tautsaimniecības nozares	ISCED 2011 un EKI līmenis	Vispārējie: profesionālie mācību priekšmeti (%)	Teorija: prakse (*) (%)	Vidējais mācību ilgums	Tālākās izglītības (horizontālas/vertikālas) vai darba iespējas
(t.sk., pedagoģiskās korekcijas programma)	15 gadu vecums	komercdarbības un citi pakalpojumi, sabiedriskie pakalpojumi					programmas, darba tirgus
Profesionālās vidējās izglītības programma	Vispārējā vai profesionālā pamatizglītība, arodizglītība		P/A 354 EKI 4	60:40	50:50	4 gadi, 2 gadi pēc PI programmas	Augstākās izglītības programmas, darba tirgus
Arodizglītības programma	Vispārējā vai profesionālā vidējā izglītība		P/A 453 EKI 4	0:100	35:65	1 gads	Darba tirgus
Profesionālās vidējās izglītības programma	Vispārējā vidējā izglītība		P/A 453 EKI 4	0:100	30:70	1,5-3 gadi	Darba tirgus

(*) Prakse – praktiskie un laboratorijas darbi mācību priekšmetos (galvenokārt skolā), mācību prakse (galvenokārt skolā) un kvalifikācijas prakse (galvenokārt uzņēmumā).

Avots: ReferNet Latvija.

3. pielikums

Profesionālā izglītība augstākās izglītības līmenī

Apraksts	Uzņemšanas prasības	Galvenās tautsaimniecības nozares	Atbilstošais studiju līmenis	Akadēmiskie: profesionālie studiju priekšmeti (%)	Mācības izglītības iestādē : prakse (%)	Vidējais studiju ilgums
Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma (koledžas programma)	Vidējā izglītība	Primārās nozares, apstrādes rūpniecība, būvniecība, transports un sakari, komercdarbības un citi	ISCED P 554/A 550 Latvijas profesionālās kvalifikācijas 4. līmenis EKI 5.līmenis	36:64	70:30	2-3 gadi
Otrā līmeņa augstākās profesionālās izglītības programma (universitātes programma)	Vidējā izglītība vai pirmā vai otrā līmeņa augstākā profesionālā izglītība, vai bakalaura grāds	pakalpojumi, sabiedriskie pakalpojumi	ISCED 6.-7. (skatīt tālāk) Latvijas profesionālās kvalifikācijas 5. līmenis EKI 6.-7.līmenis	17:83	70:30	4-5 gadi, vismaz 4 gadi pēc vidējās izglītības un vismaz 2 gadi pēc koledžas izglītības
Universitātes programmas						
Apraksts	Uzņemšanas prasības	Galvenās tautsaimniecības nozares	Atbilstošais studiju līmenis	Studiju programmu saturs (*)		Vidējais studiju garums
Otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma	Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas programma)	Primārās nozares, apstrādes rūpniecība, būvniecība, transports un sakari,	ISCED P 655/A 650 Latvijas profesionālās kvalifikācijas 5. līmenis EKI 6.līmenis	Kopā 40 Latvijas KP (1 Latvijas kredītpunkts =1,5 Eiropas kredītpunktu pārnese sistēmā (ECTS), no kuriem: (a) 4 KP teorētiskie kursi nozarē; (b) 26 KP prakse; (c) 10 KP valsts pārbaudījums (t.sk., noslēguma darbs).		1-2 gadi Kopējais augstākās izglītības studiju ilgums – vismaz 4 gadi

Apraksts	Uzņemšanas prasības	Galvenās tautsaimniecības nozares	Atbilstošais studiju līmenis	Akadēmiskie: profesionālie studiju priekšmeti (%)	Mācības izglītības iestādē : prakse (%)	Vidējais studiju ilgums
		komercdarbības un citi pakalpojumi, sabiedriskie pakalpojumi				
Profesionālā bakalaure vai profesionālās augstākās izglītības programma	Vispārējā vai profesionālā vidējā izglītība		ISCED P 655/A 650 Latvijas profesionālās kvalifikācijas 5. līmenis EKI 6.līmenis	Vismaz 160 Latvijas KP, no kuriem: (a) vismaz 20 KP vispārīzglītojošie kursi; (b) vismaz 36 KP nozares teorētiskie pamati un informācijas tehnoloģiju (IT) kursi; (c) vismaz 60 KP profesijas specializācijas kursi; (d) vismaz 6 KP izvēles kursi; (e) vismaz 20 KP prakse; (f) vismaz 12 KP valsts pārbaudījums (t.sk., noslēguma darbs).		Minimums – 4 gadi
Otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma	Akadēmiskais vai profesionālais bakalaure grāds, otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība		ISCED P 657/A 650 Latvijas profesionālās kvalifikācijas 5. līmenis EKI 6.līmenis	Kopā vismaz 40 Latvijas KP, no kuriem: (a) vismaz 4 KP teorētiskie kursi specialitātē; (b) vismaz 20 KP prakse; (c) vismaz 10 KP valsts pārbaudījums (t.sk., noslēguma darbs).		Vismaz 1 gads Kopējais augstākās izglītības studiju ilgums vismaz 4 gadi
Otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programma	Vispārējā vai profesionālā vidējā izglītība		ISCED P 756/A 750 Latvijas profesionālās kvalifikācijas 5. līmenis EKI 7. līmenis	Kopā vismaz 160 Latvijas KP, no kuriem: (a) vismaz 20 KP vispārīzglītojošie kursi; (b) vismaz 36 KP nozares teorētiskie pamati un IT kursi; (c) vismaz 60 KP profesijas specializācijas kursi; (d) vismaz 6 KP izvēles kursi; (e) vismaz 20 KP prakse; (f) vismaz 12 KP valsts pārbaudījums (t.sk., noslēguma darbs).		Vismaz 5 gadi

Apraksts	Uzņemšanas prasības	Galvenās tautsaimniecības nozares	Atbilstošais studiju līmenis	Akadēmiskie: profesionālie studiju priekšmeti (%)	Mācības izglītības iestādē : prakse (%)	Vidējais studiju ilgums
Profesionālā maģistra programma	Akadēmiskais vai profesionālais bakalaurs grāds, otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība		ISCEDP 757/A 750 Latvijas profesionālās kvalifikācijas 5. līmenis EKI 7. līmenis	Kopā vismaz 40 Latvijas KP, no kuriem: (a) vismaz 5 KP kursi par jaunākajiem sasniegumiem nozares teorijā un praksē; (b) vismaz 3 KP pētnieciskie, radošie, dizaina un vadības kursi; (c) vismaz 26 KP prakse (akadēmiskā bakalaurs programmas absolventiem); (d) vismaz 6 KP prakse (profesionālā bakalaurs vai profesionālās augstākās programmas absolventiem); (e) 20 KP valsts pārbaudījums (t.sk., noslēguma darbs).		Vismaz 1 gads Kopējais augstākās izglītības studiju ilgums vismaz 5 gadi

(*) KP: kredītpunkti
Avots: ReferNet Latvija.



Profesionālā izglītība Latvijā

Īss apraksts

Šis īssais apraksts sekmēs labāku izpratni par profesionālo izglītību (PI) Latvijā, sniedzot ieskatu tās galvenajās iezīmēs un izceļot PI politikas attīstības tendences un šī brīža izaicinājumus.

Jaunākās iniciatīvas un reformas PI jomā pievēršas ieinteresēto pušu sadarbības stiprināšanai, nozaru kvalifikāciju attīstīšanai, kā arī profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšanai. Reaģējot uz demogrāfiskajām tendencēm un finansiālo resursu samazināšanos, tiek optimizēts PI iestāžu tīkls. Līdztekus tam tiek īstenoti vairāki politiskie pasākumi, lai padarītu PI pievilcīgāku, piemēram, palielinot atbalstu audzēkņiem un PI atbilstību darba tirgus prasībām, tāpat arī liekot lielāko uzsvāru uz izglītības apguvi darba vidē balstītās mācībās.

**CEDEFOP**Eiropas Profesionālās
izglītības attīstības centrs

Europe 123, 570 01 Saloniki (Pylea), GRIEĶIJA
PO Box 22427, 551 02 Saloniki (Pylea), GRIEĶIJA
Tālr. nr. +30 2310490111, Fakss +30 2310490020, E-pasta adrese: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu



Publikāciju birojs



9 789289 618465